

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

**ŠAUJAMIEROČI UN TO PIELIETOŠANA
PAŠAIZSARDZĪBĀ**

BAKALĀURA DARBS

Autors: **Alberts Grēviņš**

Studenta apliecības Nr.: ag09057

Darba vadītājs: profesore dr. iur. Valentija Liholaja

RĪGA 2016

ANNOTATION

Every natural person has the right to defend his or her rights and legal interests of other persons in the case of an unlawful threat. Natural persons who are able to meet the requirements specified in regulatory enactments has the right to use firearms, subject to the conditions of the using of firearms.

The study focuses on literature, laws and the reaserch of case law so that the legal framework of necessary defence, could be effectively applied. Different research methods have been used to comprehensively evaluate different types of firearms, to detect differences in the legal framework of self-defence and in necessary defence.

Author in the bachelor's thesis formulate conclusions and proposals, as well as to harmonise legal framework the provision has to be expressed in the new version.

Keywords: Firearms – self-defence – public safety – necessary defence

ANOTĀCIJA

Katrai fiziskai personai ir tiesības aizsargāt savu vai citu personu tiesības un likumiskās intereses prettiesiska apdraudējuma gadījumā. Fiziskām personām, kuras spēj izpildīt normatīvajos aktos noteiktās prasības, ir tiesības pielietot šaujamočus, ievērojot šaujamoču pielietošanas nosacījumus.

Pētījums ir vērsts uz literatūras, normatīvo aktu un tiesu prakses izpēti, lai nepieciešamās aizstāvēšanās tiesisko regulējumu varētu efektīvāk piemērot. Izmantotas dažādas pētnieciskās metodes, lai visaptveroši izvērtētu dažādus šaujamoču veidus, atklātu atšķirības paš aizsardzības un nepieciešamās aizstāvēšanās tiesiskajā regulējumā.

Autors bakalaura darbā sniedz secinājumus un priekšlikumus, kā arī, lai saskaņotu tiesisko regulējumu, tiesību normas izsaka jaunā redakcijā.

Atslēgvārdi: Šaujamoči – paš aizsardzība – sabiedrības drošība – nepieciešamā aizstāvēšanās

SATURS

APZĪMĒJUMU SARAĶSTS	5
IEVADS	6
1. ŠAUJAMIEROČU JĒDZIENS UN VEIDI.....	8
1.1. Šaujāmieroču jēdziens	8
1.2. Pašaizsardzībā pielietojamie šaujāmieroči.....	11
1.3. Militārie šaujāmieroči	14
2. PAŠAIZSARDZĪBA, TĀS SATURS UN IZPRATNE	16
2.1. Pašaizsardzība un sabiedrības drošība	19
2.2. Pašaizsardzība un tās pielietošanas robežas.....	24
3. TIESĪBAS PIELIETOT ŠAUJAMIEROČUS	33
3.1. Šaujāmieroču pielietošana un cilvēktiesības.....	35
3.2. Fiziskas personas tiesības pielietot šaujāmieročus	39
KOPSAVILKUMS	42
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAĶSTS	43

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

ECK – Eiropas Cilvēktiesību un Pamatbrīvību aizsardzības konvencija

ECT – Eiropas Cilvēktiesību tiesa

ES – Eiropas Savienība

LPSR – Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika

Ministru kabineta noteikumi Nr. 1011 – Ieroču atļauju noteikumi, kā arī ieroču izņemšanas un iznīcināšanas kārtība

Šaujamoču protokols – Apvienoto Nāciju Organizācijas Protokols pret šaujamoču, to daļu, detaļu un munīcijas nelikumīgu ražošanu un tirdzniecību

IEVADS

Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums¹ nosaka šaujamo ieroču veidus un nosacījumus to pielietošanai pašaizsardzībā. Savukārt Krimināllikums² kā vienu no apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību, paredz nepieciešamo aizstāvēšanos.

Ņemot vērā paaugstinātās mūsdienu sabiedrības drošības prasības pēc teroristiskajiem uzbrukumiem Eiropā, kā arī plaši izplatīto vardarbību, kas saistīta ar šaujamo ieroču pielietošanas noteikumu pārkāpumiem, ir nepieciešams sīkāk izpētīt fizisku personu tiesības un iespējas pielietot dažāda veida šaujamo ieročus pašaizsardzībā. Autors šobrīd pastāvošajā šaujamo ieroču tiesiskajā regulējumā saskata vairākas problēmas, piemēram, Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteikto, ka viena veida, modeļa un kalibra šaujamieroci var klasificēt vairākiem lietojuma veidiem nonāk pretrunā ar likumā noteikto mērķi. Tāpat Krimināllikumā nav noteikts noziedzīga nodarījuma materiāls sastāvs par slepkavību, ja tā izdarīta, pārkāpjot šaujamo ieroču pielietošanas nosacījumus.

Jānorāda, ka šaujamo ieroču aprite Latvijā un pasaulē ir joma, kuras tiesiskais regulējums var dažādi ietekmēt sabiedrības drošību. Tāpat arī šis tiesiskais regulējums visur pasaulē ir līdzīgs, jo šaujamo ieroči pēc to uzbūves un tehniskajām īpašībām pasaulē ir līdzīgi, tādēļ šajā tiesiskajā regulējumā nav iespējams izveidot pilnīgi jaunas un ļoti atšķirīgas prasības. Tas nozīmē, ka ir nepieciešams padziļināti izpētīt pašaizsardzības tiesisko regulējumu anglosakšu tiesību sistēmā un ASV pastāvošo ieroču kontroles tiesisko regulējumu.

Darba mērķis ir noskaidrot, kā efektīvāk piemērot pastāvošo nepieciešamās aizstāvēšanās tiesisko regulējumu un Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktos šaujamo ieroču pielietošanas nosacījumus.

Lai sasniegtu darba mērķi autors izvirza šādus uzdevumus:

1. Noskaidrot pašaizsardzībā pielietojamo šaujamo ieroču veidus, kā arī izpētīt ieroču atļauju iegūšanas kārtību;
2. Atklāt pašaizsardzības un nepieciešamās aizstāvēšanās tiesiskā regulējuma saturu;

---

¹ Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010. gada 17. novembris, nr.183.

² Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. gada 8. jūlijs, nr.199/200.

3. Izpētīt šaujamoču pielietošanas nosacījumus kontekstā ar sabiedrības drošības garantēšanu.

Bakalaura darba izstrādes gaitā ir izmantotas vairākas zinātniskās pētniecības metodes. Salīdzinošā metode izmantota, lai salīdzinātu krimināltiesību teorijā un tiesu praksē izstrādātos nepieciešamās aizstāvēšanās institūta tiesiskuma nosacījumus ar pašaizsardzības tiesiskuma nosacījumiem anglosakšu tiesību sistēmā. Analītiskā metode tika izmantota, lai izvērtētu šaujamoču pielietošanas nosacījumus dažādos normatīvajos aktos. Savukārt induktīvā metode tika izmantota, lai izdarītu secinājumus un izteiktu priekšlikumus problēmu risināšanai.

Pētījums ir sadalīts trīs nodaļās. Pirmajā nodaļā ir analizēts šaujamoču jēdziens un dažādi šaujamoču veidi. Otrajā nodaļā tiek salīdzināti pašaizsardzības tiesiskuma nosacījumi anglosakšu tiesību sistēmā ar krimināltiesību teorijā un tiesu praksē izstrādātajiem nepieciešamās aizstāvēšanās tiesiskuma nosacījumiem, kā arī noteikta šaujamoču pielietošanas ietekme uz sabiedrības drošību. Savukārt pētījuma trešajā nodaļā tiek analizēta ECK³ 2. panta otrajā daļā noteiktās tiesības uz pašaizsardzību, kā arī vērtēta ECT judikatūra kontekstā ar šaujamoču un fiziskā spēka pielietošanu.

---

³ Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf [aplūkots 2016. gada 2. februārī].

1. ŠAUJAMIEROČU JĒDZIENS UN VEIDI

1.1. Šaujāmieroču jēdziens

Lai noskaidrotu šaujāmieroča jēdzienu, ir nepieciešams analizēt šā termina saturu. Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likuma 1. pantā šaujāmierocis tiek skaidrots kā pārnēsājams ierocis ar stobru vai bez tā, kurā, šaujampulverim sadegot, šāviņš saņem kinētisko enerģiju virzes kustībai gāzu spiediena rezultātā. Savukārt ASV Ieroču kontroles 1968. gada likums⁴ par šaujāmieročiem dēvē jebkuru ieroci, kurš var raidīt lādiņu, iedarbojoties ar sprāgstvielu. Tas var būt arī šaujāmieroča klusinātājs, kā arī jebkura iznīcinoša ierīce. Šaujāmierocis var tikt saprasts arī kā ierocis, kas izraida, lādiņu, piemēram, lodi, sadegot šaujampulverim vai citai sprāgstvielai.⁵ Salīdzinoši līdzīgs šaujāmieroču jēdziena skaidrojums ir atrodams arī juridisko terminu skaidrojošajā vārdnīcā,⁶ kur šaujāmierocis tiek skaidrots kā ierīce, kas izmanto sprāgstvielu, lai izraidītu šāviņu. Savukārt juridiskajā literatūrā šaujāmierocis tiek skaidrots kā tehniska ierīce, kam piemīt ieroču pazīmes un kas paredzēts uzbrukumam vai aizsardzībai no attāluma ar noteiktā virzienā raidīta lidojoša šāviņa palīdzību.⁷

Krimināltiesībās arī tiek lietots jēdziens „ierocis”, kas atkarībā no situācijas var būt jebkurš priekšmets, kas izgatavots, pielāgots vai paredzēts kaitējuma nodarīšanai.⁸ Līdzīgs skaidrojums jēdzienam „ierocis” tiek lietots arī Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā, kur tas ir skaidrots kā priekšmets vai mehānisms, kas speciāli radīts dzīvu vai nedzīvu mērķu iznīcināšanai vai bojāšanai. Jānorāda, ka arī šaujāmieroči ir veidoti dzīvu vai nedzīvu mērķu iznīcināšanai vai bojāšanai, jo par to liecina Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā lietotais jēdziens „munīcija”, kas arī tiek skaidrots diezgan līdzīgi – kā priekšmeti, kas ir izgatavoti šāviena izdarīšanai un paredzēti dzīvu vai nedzīvu mērķu iznīcināšanai vai bojāšanai. Arī jēdziens „munīcija” var tikt saistīts ar šaujāmieroča jēdzienu, jo munīcija ir radīta ar mērķi izdarīt šāvieni. Šeit gan jāatzīmē diezgan svarīga īpašība, kas nošķir šaujāmieroci no ieroča, proti, ka ar šaujāmieroci ir iespējams radīt ievērojami lielāku kaitējumu indivīda vai sabiedrības drošībai, nekā ar ieroci vai, piemēram, auksto ieroci. Tas arī ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc ieroča atļaujas saņemšanai ir jāiziet diezgan sarežģīta procedūra.

⁴ The Gun Control Act of 1968. Pieejams: <http://www.keepandbeararms.com/laws/gca68.htm> [aplūkots 2016. gada 4. februārī].

⁵ Garner B. A. Black's Law Dictionary 9th edition. [b.v.]: West, 2009, p.710.

⁶ Blackwell H. A. The Essential Law Dictionary first edition [b.v.]: Sphinx publishing, 2008, p.194.

⁷ Žeivots M. Šaujāmieroču pielietojuma tiesiskie pamati un prakse. [b.v.]: Autora redakcijā, 2000, 40.lpp.

⁸ Martin E. A. Oxford Dictionary of Law. 5th edition. Oxford: Oxford University press, 2002, p.535.

Jāuzsver, ka šaujāmieroča un munīcijas jēdzienos mērķu iznīcināšana vai bojāšana tiek atdalīta ar sakārtojuma saikli „vai”, kas nozīmē, ka abas šīs darbības nav pieļaujamas vienlaikus un radītais kaitējums ir jāvērtē atkarībā no situācijas, tas ir, mērķis var tikt iznīcināts vai bojāts. Tāpat šaujāmieroči raksturo tā uzbūve, proti, trīs šaujāmieroču raksturojoši elementi – ieroča veids, šaušanas veids un munīcija. Ieroča veids atšķir ieroči ar ārējām fiziskajām īpašībām. Pistoles ir veidotas, lai tās varētu satvert ar vienu roku, bet garstobra ieroči ir veidoti šaušanai no pleca.⁹ Šaušanas veids dažādiem šaujāmieročiem var atšķirties no manuālas šaušanas līdz pusautomātiskai un automātiskai šaušanai. Šaujāmierocis ar manuālu šaušanas veidu spēj izdarīt vienu šāvienu, pēc tam atkal uzlādējoties, pusautomātiskais šaujāmierocis spēj ātri izdarīt vairākus šāvienus, bet tam ir nepieciešams katru reizi izšaut. Automātiskie ieroči var izšaut daudzas lodes ar katru šāviena reizi.¹⁰ Savukārt šaujāmieroču munīcija ir dažādu veidu un kalibru lodes.

Analizējot visus šos atšķirīgos skaidrojumus, var secināt, ka tiem ir vairākas kopīgas pazīmes. Pirmā kopīgā pazīme, kas raksturo šaujāmieroči, ir lādiņa izraidīšana, izmešana vai izlidošana no šaujāmieroča. Otrā pazīme ir šaujampulvera vai kādas citas sprāgstvielas sadegšana. Trešā pazīme, kas gan netiek norādīta visos skaidrojumos, bet ir kopīga visiem šaujāmieročiem, ir apstākļi, ka šaujāmierocis ir pārnēsājams, jo, uz to norāda ASV Konstitūcijas¹¹ Otrajā Labojumā noteiktais, ka „tiesība cilvēkiem turēt un glabāt ieročus nedrīkst tikt pārkāpta.” ASV Augstākā Tiesa 2008. gadā lietā Kolumbijas apgabals pret Helleru, analizējot šo Otrā Labojuma teikumu nonāca pie secinājuma, ka laika periodā, kad Konstitūcijas Otrais labojums tika pieņemts, jēdziens „turēt” angļu valodā bija ar nozīmi „nēsāt.”¹²

Ieroču aprites likums,¹³ kas bija spēkā līdz brīdim, kad tika pieņemts Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums, par šaujāmieroči neuzskatīja pārnēsājamu ieroči, bet šaujāmieroča kā pārnēsājama ieroča jēdziens tolaik bija ietverts šaujāmieroču

---

⁹ Leshner I. A. *Priorities for Research to Reduce the Threat of Firearm-Related Violence*. Washington D.C.: National Academies Press, 2013, p.27.

¹⁰ Ibid.

¹¹ The Constitution of the United States of America pieejams: <http://www.ait.org.tw/infousa/zhtw/DOCS/constitution.pdf> [aplūkots 2016. gada 4. februārī].

¹² ASV Augstākās Tiesas spriedums lietā: District of Columbia, et al., Petitioners v. Dick Anthony Heller. Pieejams: <http://www.supremecourt.gov/opinions/07pdf/07-290.pdf> p.10. [aplūkots 2016. gada 4. februārī].

¹³ Ieroču aprites likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. gada 26. jūnijs, nr.95.

protokolā,¹⁴ kas tika pievienots Konvencijai pret transnacionālo organizēto noziedzību.¹⁵ Lai ES valstis savos nacionālajos likumos pārņemtu šim starptautiskajam līgumam pievienoto protokolu, tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/51/EK,¹⁶ ar kuru tika grozīta Padomes Direktīva 91/477/EEK¹⁷ par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli. Savukārt, lai Latvija pārņemtu šīs jaunās direktīvas prasības, tika pieņemts jauns Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums, kas aizstāja pirms tam spēkā esošo Ieroču aprites likumu.¹⁸ Tādējādi var secināt, ka šaujamerocis ir pārnēsājams ierocis no, kura, sprāgstvielai sadegot, tiek raidīts lādiņš.

Analizējot šaujamerocu jēdzienu dažādos avotos un literatūrā, jāsecina, ka šis termins tiek skaidrots diezgan līdzīgi un atšķiras tikai nelielas detaļas. Tam ir diezgan vienkāršs izskaidrojums. Ieroču aprite kā valsts tiesību nozare tiek ļoti stingri regulēta no likumdevēja puses, jo, piemēram, Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likuma mērķis ir noteikt privātpersonu un valsts institūciju tiesības un pienākumus attiecībā uz ieroču apriti, lai garantētu personu un sabiedrības drošību. Tas savukārt nozīmē, ka ieroču aprites normatīvajam regulējumam ir jābūt pietiekami efektīvam, lai, piemēram, neveidotos situācijas, kad ar mājās glabāto šaujameroci tiek nogalināts ieroča īpašnieks vai viņa ģimenes loceklis (nevis tiek ievainots iebrucējs)¹⁹ un valstij ir jāspēj radīt tādu ieroču aprites regulējumu, lai šādas situācijas neveidotos. Tālāk šā pētījuma ietvaros tiks aplūkoti dažādi šaujamerocu veidi.

---

¹⁴Protocol against the illicit manufacturing and trafficking in firearms, their parts and components and ammunition. Pieejams: https://treaties.un.org/doc/s_ource/RecentTexts/18-12_c_E.pdf [aplūkots 2016. gada 7. februārī].

¹⁵ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību. Parakstīts: 2000. gada 15. decembrī. Latvijas Vēstnesis, 2001. gada 6. jūnijs nr. 87.

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/51/EK. Eiropas Svienības Oficiālais vēstnesis, 2008. gada 21. maijs, nr.131.

¹⁷ Eiropas Padomes direktīva 91/477/EEK. Eiropas Svienības Oficiālais vēstnesis, 1991. gada 13. septembris, nr.256.

¹⁸ Likumprojekta Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/A7172288B6383B37C225778C003B6EA2?OpenDocument#b> [aplūkots 2016. gada 7. februārī].

¹⁹Gostin O. L The Right to Bear Arms: A Uniquely American Entitlement Georgetown Public Law and Legal Theory Research Paper No. 10-67, 2010. Pieejams: <http://scholarship.law.georgetown.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1468&context=facpub> [aplūkots 2016. gada 7. februārī].

1.2. Pašaizsardzībā pielietojamie šaujamieroči

Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likuma 7. pants nosaka ieroču un to munīcijas veidus, kādus Latvijā drīkst pielietot pašaizsardzībā. Savukārt, lai varētu pilnībā saprast, kādi ieroči Latvijā tiek klasificēti pašaizsardzībai, ir jāanalizē Valsts policijas klasificēto šaujamieroču katalogs,²⁰ kurā ir noteiktas šaujamieroču tehniskās specififikācijas. Tie ir B, C un D kategorijas īsstobra, garstobra, gludstobra un vītiņstobra šaujamieroči un gāzes pistoles, kuras ir klasificētas Valsts policijā. Šajā iedalījumā ietilpst, piemēram, dažādu veidu pistoles un revolveri, kā arī bises.

Lai iegūtu ieroču atļauju, fiziskām personām ir jāizpilda noteikta procedūra, kas dažādās valstīs var atšķirties, tomēr pamatā fiziskai personai ir nepieciešams sasniegt noteiktu vecumu, tiek pārbaudīta iepriekšējā sodāmība, personai ir jāpierāda šaujamieroča iegūšanas mērķis, kā arī tiek noteikta personas psihiskā piemērotība ieroča atļaujas saņemšanai.²¹ Tāpat ir noteikts, ka personai ir jāiziet šaujamieroču pielietošanas apmācības, jāsaņem atbilstoši ieroču glabāšanas apstākļi, kā arī jāpārzina ar ieroču apriti saistītie normatīvie akti.

Ministru kabineta noteikumi Nr.1011²² ir izdoti, pamatojoties uz Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumu. Šie noteikumi nosaka kārtību, kādā Valsts policija izsniedz atļaujas ieroču iegādei glabāšanai, kolekcionēšanai un pārvadāšanai. Tie arī nosaka procedūru, kādu fiziskai personai ir jāizpilda, ja tā vēlas iegūt atļauju ārvalstī reģistrēta šaujamieroča glabāšanai vai nēsāšanai. Ja fiziskā persona vēlas Latvijā iegūt atļauju ārvalstī reģistrēta pašaizsardzībai paredzēta šaujamieroča nēsāšanai, tad tai ir jāizpilda tieši tāda pati procedūra, kas sākotnēji ir jāizpilda visām fiziskām personām, kuras vēlas iegūt ieroču atļauju. Ministru kabineta noteikumi Nr.1011 nosaka, ka fiziskām personām, ja tās vēlas Latvijā ievest ārvalstī reģistrētu šaujamieroči, ir jānokārto ieroča eksāmens B kategorijas īsstobra pašaizsardzības šaujamieroča nēsāšanas atļaujas saņemšanai. Diezgan loģiski, ka pašaizsardzības ieroča primārā funkcija ir aizsargāt ieroča īpašnieka dzīvību, veselību un īpašuma tiesības, bet situācijā, kad ierocis tiek glabāts vai kolekcionēts, tas vienkārši nepilda savu galveno funkciju.

---

²⁰ Valsts Policijas klasificēto šaujamieroču katalogs. Pirmā daļa: automātiskie un pusautomātiskie. Pieejams: http://www.vp.gov.lv/faili/sadalas/1.garstobra_vitnstobra_a2.b4.b7_2015.pdf [aplūkots 2016. gada 10. februārī].

²¹ Fray B. Prevention of human rights violations committed with small arms and light weapons. Pieejams: <http://www.refworld.org/docid/45c30b560.html> [aplūkots 2016. gada 10. februārī].

²² Ieroču atļauju noteikumi, kā arī ieroču izņemšanas un iznīcināšanas kārtība: Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumi Nr.1011. Latvijas Vēstnesis, 2011. gada 30. decembris, nr.205.

Tādā veidā var izskaidrot, kādēļ fiziskai personai, kura vēlas Latvijā ievest ārvalstīs reģistrētu šaujamieroci, ir jānokārto ieroča eksāmens pašaizsardzībai paredzēta šaujamieroča nēsāšanai nevis, piemēram, glabāšanai.

Gramatiski iztulkojot šo tiesību normu, ir saprotams, ka glabāt var jebkāda veida ārvalstīs reģistrētu pašaizsardzības, sporta vai medību šaujamieroci, bet no ārvalstīs reģistrētajiem šaujamieročiem nēsāšanai ir paredzēti tikai B kategorijas īsstobra pašaizsardzības šaujamieroči. Jānorāda, ka ne šajos Ministru kabineta noteikumos, nedz arī Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā nav definēts jēdziens „ārvalsts”, kas nozīmē, ka ārvalsts ir jebkura cita valsts, kas nav Latvija, ieskaitot ES dalībvalstis. Tas savukārt nozīmē, ka, ja fiziskā persona, būdama ES pilsonis, vēlas Latvijā nēsāt jebkura cita veida īsstobra vai garstobra pašaizsardzībai paredzētu šaujamieroci, tad atbilstoši šiem Ministru kabineta noteikumiem tas nav iespējams. Tādā veidā tiek pārkāptas Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/51/EK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli 5. pantā noteiktās prasības, ka dalībvalstis nevar aizliegt to teritorijā dzīvojošām personām glabāt citā dalībvalstī iegādātu ieroci, ja vien tās neaizliedz tāda paša ieroča iegādi savā teritorijā. Tāpat arī Ministru kabineta noteikumu Nr. 1011 142. panta 4. punkts nonāk pretrunā ar Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteikto, ka Latvijā pašaizsardzībai tiek klasificēts plašāks loks ar šaujamieročiem, piemēram, B kategorijas pusautomātiskie šaujamieroči.

Tas savukārt nozīmē, ka, lai izveidotu saskaņotu tiesisko regulējumu ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2008/51/EK un Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteikto, ir nepieciešams veikt grozījumus Ministru kabineta noteikumos Nr. 1011, izsakot jaunā redakcijā šo noteikumu 142. panta 4. punktu. Jaunā redakcija būtu: „nokārto ieroču eksāmenu (pašaizsardzības vai sporta šaujamieroča vai lielas enerģijas pneimatiskā ieroča ievēšanas un glabāšanas atļaujas vai B, C, D kategorijas īsstobra, garstobra vai gludstobra pašaizsardzības šaujamieroča nēsāšanas atļaujas saņemšanai).”

Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktais, ka viena veida modeļa un kalibra šaujamierocis Latvijā var tikt klasificēts vairākiem lietojuma veidiem nonāk pretrunā ar likuma mērķi, tādā veidā netieši apdraudot sabiedrības drošību, jo tas nozīmē, ka šaujamierocis, kas ir klasificēts pašaizsardzībai, vienlaikus var tikt klasificēts arī, piemēram, medībām un kolekcijām. Savukārt ierocis, kas ir klasificēts kolekcijām, ne vienmēr būs klasificēts arī pašaizsardzībai. Tas gan nevar izslēgt situāciju, kad šaujamierocis, kas ir klasificēts tikai medībām vai kolekcijām, var tikt pielietots pašaizsardzībā, piemēram, var veidoties situācijas, kad medību laikā mednieks

pamana, ka kāds cenšas aizdzīt viņa automašīnu un mednieks zagli ievaino vai nogalina. Tas savukārt netieši apdraud sabiedrības drošību, jo tas nozīmē, ka jebkāda veida šaujamieroci var pielietot jebkurā veidā. Ņemot vērā, ka pastāvot šādam tiesiskajam regulējumam sabiedrības drošības apdraudējums ir netiešs nav nepieciešams atteikties no viena veida šaujamieroča klasifikācijas vairākiem lietojuma veidiem, jo normatīvajā regulējumā nav iespējams paredzēt pilnīgi visus dzīves gadījumus, tomēr, lai pēc iespējas samazinātu riskus sabiedrības drošībai, kas var rasties pastāvot šādam tiesiskajam regulējumam likumdevējs atsevišķu kategoriju ieročiem, kurus pielietojot riski sabiedrības drošībai paaugstinās, iegūšanai īpašumā var noteikt stingrākas prasības. Svarīgi ir norādīt, ka šaujamieroči, kas tiek klasificēti paš aizsardzībai, tiek arī pielietoti paš aizsardzībā, jo, piemēram, paš aizsardzības gadījumā šaujamieroča īpašniekam ir jā aizsargājas no pēkšņa draudoša uzbrukuma, kuru atvairīt var tikai ar viegli pārnēsājamu šaujamieroci, piemēram, pistoli.

Kādā ASV veiktā pētījumā ir atzīts, ka tieši pistole ir viens no būtiskākajiem ieročiem paš aizsardzībā. Tam ir vairāki iemesli: to ir vienkāršāk noglabāt vietā, kas ir viegli pieejama briesmu gadījumā, uzbrucējs to viegli nevar novirzīt, to ir parocīgāk lietot nekā garstobra ieroci.²³ Kā norādīts statistikā, jau 2004. gadā pistoles bija līdz pat 40% no visiem šaujamieročiem, kas piederēja ASV dzīvojošām fiziskām personām.²⁴ Tāpat arī pistoles tiek pielietotas 87% vardarbīgo noziegumu.²⁵ Statistika arī liecina, ka civiliedzīvotājiem pasaulē pieder aptuveni 650 miljoni šaujamieroču, kas ir gandrīz 75% no visā pasaulē pieejamiem šaujamieročiem.²⁶

---

²³ASV Augstākās Tiesas spriedums lietā: District of Columbia, et al., Petitioners v. Dick Anthony Heller pieejams: <http://www.supremecourt.gov/opinions/07pdf/07-290.pdf> [aplūkots 2016. gada 12. februārī].

²⁴ Leshner I. A. Priorities for Research to Reduce the Threat of Firearm-Related Violence. Washington: National Academies Press, 2013, p.27.

²⁵ Ibid.

²⁶ Karp A. Small Arms Survey 2007: Guns and the City Chapter 2. Completing the Count: Civilian Firearms. Pieejams: <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/A-Yearbook/2007/en/full/Small-Arms-Survey-2007-Chapter-02-EN.pdf> p.2. [aplūkots 2016. gada 16. februārī].

1.3. Militārie šaujamoči

Militārie šaujamoči saskaņā ar Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumu ir speciāli militārām vajadzībām ražoti šaujamoči. Tie ir šaujamoči karadarbībai, kas ietilpst pirmajā jeb A kategorijā atbilstoši Latvijā pastāvošajai šaujamoču klasifikācijai četrās kategorijās. Tie ir šaujamoči, kuriem pieklūt drīkst tikai ierobežots personu loks – personas, kuras dienē zemessardzē vai Nacionālajos bruņotajos spēkos. Tāpat arī Ministru kabineta noteikumi Nr. 1011 nosaka, ka Valsts policija izņēmuma gadījumā uz amatpersonas oficiālas vizītes laiku izsniedz atļauju augstu ārvalsts un starptautisko organizāciju amatpersonu apsardzes dienesta darbiniekiem A kategorijas automātisko šaujamoču ievēšanai un izvešanai no Latvijas. Jānorāda, ka, piemēram, ASV Konstitūcijas Otrajā labojumā ietvertās tiesības turēt un glabāt ieročus vēsturiski tika saistītas ar dienestu pavalstu zemessardzē, kas arī tika, nostiprināts tā laika tiesu praksē, bet tikai 2008. gadā ASV Augstākā Tiesa lietā Kolumbijas apgabals pret Helleru²⁷ lēma, ka Konstitūcijas Otrais Labojums aizsargā fizisko personu tiesības glabāt ieročus dažādiem, likumīgiem mērķiem.

Latvijas Republikas Zemessardzes likumā²⁸ ir noteikts, ka zemessargam, pildot dienestu, ir jāievēro Militārā dienesta likumā²⁹ noteiktās karavīra tiesības pielietot dienesta šaujamoči. Jānorāda, ka, veicot kaujas uzdevumu, bruņota konflikta laikā karavīriem un zemessargiem ir jāievēro starptautiskajās humanitārajās tiesībās, pieņemtie noteikumi par šaujamoču pielietošanu šādu konfliktu laikā. Saskaņā ar šiem nosacījumiem pusēm bruņotā konfliktā ir jānodala civiliedzīvotāji un civilie objekti no kaujiniekiem un militārajiem objektiem, pret kuriem drīkst vērst uzbrukumus.³⁰ Tas savukārt ir noteikts, jo starpvalstu bruņotam konfliktam ir ievērojami lielāks apmērs nekā situācijā, kad policistam vai apsardzes darbiniekam ir jāatvairā uzbrukums apsargājamai personai vai objektam.

Starptautiskā līmenī valstis drīkst slēgt līgumus par militāro šaujamoču savstarpēju tirdzniecību. Kā piemēru šādam starptautiskam līgumam var minēt ANO

---

²⁷ ASV Augstākās Tiesas spriedums lietā: District of Columbia, et al., Petitioners v. Dick Anthony Heller. Pieejams: <http://www.supremecourt.gov/opinions/07pdf/07-290.pdf> [aplūkots 2016. gada 18. februārī].

²⁸ Latvijas Republikas Zemessardzes likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010. gada 26. maijs, nr.82.

²⁹ Militārā dienesta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. gada 18. jūnijs, nr.91.

³⁰ Gaggioli G. The use of force in armed conflicts interplay between the conduct of hostilities and law enforcement paradigms. Pieejams: <https://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-4171.pdf> [aplūkots 2016. gada 18. februārī].

Ieroču Tirdzniecības līgumu,³¹ kas nosaka konvenciālo ieroču tirdzniecību. Šā starptautiskā līguma mērķis ir aizliegt tādu šaujamieroču apriti, kas pārkāpj cilvēktiesības.³²

Saskaņā ar statistiku 2013. gadā militārām vajadzībām pasaulē tika ražoti ieroči 1,7 miljardu dolāru apmērā, un kopš 2001. gada ieroču ražošanas apmēri ir gandrīz dubultojušies.³³ Savukārt 2015. gadā ASV vairāk nekā 500 miljardus dolāru tērēja aizsardzībai.³⁴ Tādā veidā var secināt, ka militārie šaujamieroči ir viens no svarīgākajiem šaujamieroču veidiem.

Jāatzīmē arī apstākļi, ka, Konstitūcijas Otrais Labojums jau sākotnēji netika attiecināts uz visiem cilvēkiem, jo, tajā noteiktais „labi organizēta” norāda uz cilvēkiem, kas ir izgājuši noteiktas apmācības un treniņu.³⁵ Tāpat arī Ministru kabineta noteikumi Nr.1011 vairākās tiesību normās nosaka, ka fiziskai personai, kura vēlas iegūt īpašumā, mantojumā vai dāvinājumā šaujamieroci kā vienu no dokumentiem iesniedz apliecinājumu par pirmās palīdzības kursa apguvi.

Šaujamierocis ir pārnēsājama ķermeniska lieta, tehniska ierīce, kas ir izveidota ar mērķi radīt kaitējumu indivīda vai sabiedrības drošībai. No dažādu veidu šaujamieročiem tieši pistole ir paš aizsardzībai paredzēts šaujamierocis. Kaut arī fiziskām personām ir pieejami dažādu veidu šaujamieroči un dažādu veidu ieroču atļaujas, tām visām ir jāiziet vienota procedūra. Tas nozīmē, ka saskaņā ar dažādiem šaujamieroču pielietošanas mērķiem būtu jānosaka arī atšķirīgas prasības ieroča atļaujas iegūšanai. Kā piemēru šeit var norādīt, ka militāro šaujamieroču pielietošana prasa atšķirīgas zināšanas un fizisko sagatavotību no, piemēram, paš aizsardzības šaujamieroča pielietošanas. Par to arī netieši norāda Medību likumā³⁶ noteiktais, ka medīt ar medību šaujamieročiem drīkst tikai, ja personai ir izsniegta medību šaujamieroču glabāšanas atļauja.

---

³¹United Nations Arms Trade Treaty. Pieejams: <https://unoda-web.s3.amazonaws.com/wp-content/uploads/2013/06/English7.pdf> [aplūkots 2016. gada 19. februārī].

³²Kopel B. D., Gallant P., Eisen D. J. The Human Right of Self-Defense. Brigham Young University Journal of Public Law, July 1, 2007, Vol. 22 issue 1 p.55. Pieejams: <http://digitalcommons.law.byu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1396&context=jpl> [aplūkots 2016. gada 20. februārī].

³³Trend of global military spending from 2001 to 2013 (in billion U.S. dollars). Pieejams: <http://www.statista.com/statistics/264434/trend-of-global-military-spending/> [aplūkots 2016. gada 20. februārī].

³⁴Defence spendig budget by country. Pieejams: <http://www.globalfirepower.com/defense-spending-budget.asp> [aplūkots 2016. gada 23. februārī].

³⁵ASV Augstākās Tiesas spriedums lietā: District of Columbia, et al., Petitioners v. Dick Anthony Heller. Pieejams: <http://www.supremecourt.gov/opinions/07pdf/07-290.pdf> p.23 – 26 [aplūkots 2016. gada 18. februārī].

³⁶Medību likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003. gada 23. jūlijs, nr. 107.

2. PAŠAIZSARDZĪBA, TĀS SATURS UN IZPRATNE

Autoratīvajā *Black's Law Dictionary* jēdziens „pašaizsardzība” tiek skaidrots kā spēka pielietošana, lai pasargātu sevi, savu ģimeni vai īpašumu no īsta vai draudoša uzbrukuma.³⁷ Savukārt Anglosakšu tiesību sistēmā jēdziens pašaizsardzība jeb aizsardzība, kuru veic pati persona, tiek nodalīts no valsts sniegtās aizsardzības, piemēram, liecinieku aizsardzības programmas kriminālprocesā, un tā ir tikai viens no nedaudzajiem jēdzieniem, kuru ietver plašāks jēdziens „privātā aizsardzība,” jo pašaizsardzības jēdziens ir pārāk šaurs un neietver, piemēram, tādus jēdzienus kā īpašuma un mājokļa aizsardzība.³⁸ Tomēr pašaizsardzība ir privātās aizsardzības svarīgākais elements, jo privātā aizsardzība ir izveidojusies no pašaizsardzības un pat mūsdienās pašaizsardzības jēdziens tiek lietots, lai raksturotu plašāko privātās aizsardzības jēdzienu.³⁹

Jānorāda, ka Kriminālprocesa likums⁴⁰ ietver plašāku jēdzienu „speciālā procesuālā aizsardzība,” kas nosaka personu, kuras liecina vai ir liecinājušas kriminālprocesā, kā arī personu, kuras ir iesaistītas kriminālprocesā dzīvības, veselības un citu likumisko interešu aizsardzību, tomēr jāatzīst, ka speciālā procesuālā aizsardzība, kaut arī ir diezgan līdzīga ar pašaizsardzību, jo ietver sevī dzīvības un veselības aizsardzību, tomēr ir no pašaizsardzības atšķirīgs jēdziens, jo, piemēram, ECK 2. pants ietver arī valsts varas pozitīvu pienākumu veikt preventīvus operatīvus pasākumus, lai aizsargātu cilvēkus, kuru dzīvība tiek apdraudēta citu personu nelikumīgo darbību rezultātā. Lai spētu noteikt ECK 2. panta pārkāpumu, ir nepieciešams konstatēt, ka valsts varas pārstāvji zināja vai viņiem vajadzēja zināt par īstu un steidzamu apdraudējumu no kādas trešās puses nelikumīgajām darbībām un tie nebija veikuši pasākumus, lai novērstu pastāvošo apdraudējumu.⁴¹ Tāpat arī ECT savā judikatūrā ir atzinusi, ka situācijā, kad liecinieku aizsardzības programma ir tikusi pārtraukta un aizstāta ar pagaidu policijas kontroli un ārkārtas telefona numuru, kā rezultātā aizsargājamo personu identitātes un atrašanās vietas varēja būt pieejamas personām, kuras tām var nodarīt kaitējumu, tiek pārkāptas ECK 2. pantā aizsargātās

---

³⁷ Garner B.A. *Black's Law Dictionary* 9th. edition [b.v.] West, 2009, p.1481.

³⁸ Sangero B. *Self-defence in Criminal Law*. Oxford: Hart Publishing, 2006, p.1 – 2.

³⁹ Sangero B. *Self-defence in Criminal Law*. Oxford: Hart Publishing, 2006, p.240.

⁴⁰ Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. gada 11. maijs, nr.74.

⁴¹ Grabenwater C. *European Convention on human rights commentary*. Oxford: Hart Publishing, 2014, p.22.

tiesības uz dzīvību.⁴² Tas liecina par speciālās procesuālās aizsardzības atšķirīgo būtību, jo paš aizsardzības gadījumā persona pati aizsargājas, pielietojot nepieciešamos aizsardzības līdzekļus, bet speciālās procesuālās aizsardzības gadījumā personu aizsargā valsts vara. Valsts varai veicot personas aizsardzību ir jāievēro noteiktas prasības, lai aizsardzība būtu efektīva. Savukārt privātpersonai paš aizsardzībā pašai ir jāspēj izvērtēt savas spējas un nepieciešamie aizsardzības līdzekļi.

Saskaņā ar juridisko terminu skaidrojošo vārdnīcu,⁴³ par paš aizsardzību var uzskatīt „darbību, kas veikta, aizsargājot sevi pret draudošu ievainojumu, kā arī tiesība aizsargāt sevi, savu ģimeni pret pēkšņu, draudošu kaitējumu, kas var kalpot kā aizsardzība kriminālprocesā vai civilprocesā.” Šis jēdziens ietver sevī arī Civillikumā⁴⁴ lietotu jēdzienu īpašums, kā arī ģimenes jēdzienu, kurš Civillikumā nav juridiski precīzi definēts, jo laika gaitā ģimene kā cilvēku kopdzīves forma un sabiedrības izpratne par ģimeni piedzīvojusi būtiskas izmaiņas.⁴⁵ Tas nozīmē, ka, lai pilnībā noskaidrotu jēdziena paš aizsardzība saturu, ir jānoskaidro jēdziena īpašums saturs Civillikumā, jo ģimenes jēdzienu definēt nav nepieciešams, tomēr jānorāda, ka paš aizsardzībā ietilpstošais ģimenes jēdziens ierobežo fiziskā spēka pielietošanu, nosakot konkrētu personu loku, kuras aizsargājot, persona drīkst pielietot fizisku spēku. Savukārt īpašums Civillikumā tiek definēts kā pilnīgas varas tiesība pār lietu. Var diezgan droši apgalvot, ka *Black's Law Dictionary* ietvertais paš aizsardzības jēdziens nav pilnīgs, jo tas nesatur civiltiesību jēdzienu valdījums, kas saskaņā ar Civillikumu ir īpašuma tiesībai atbilstoša faktiskā vara pār lietu, jo ne visos gadījumos paš aizsardzība tiek izmantota, lai aizsargātu savu īpašumu. Var būt situācijas, kad persona ir paņēmusi kādu lietu, piemēram, līzingā, vai patapinājusi lietošanai uz noteiktu laiku. Tādos gadījumos šī lieta atradīsies personas valdījumā.

Paš aizsardzības jēdziens tiek lietots arī starptautiskajās tiesībās. ANO Hartas⁴⁶ 51. pantā ir noteikts, ka ANO dalībvalstīm ir tiesības uz individuālo vai kolektīvo paš aizsardzību, ja pret kādu no tām tiek veikts bruņots uzbrukums, kamēr Drošības Padome nav veikusi pasākumus, lai saglabātu starptautisko mieru un drošību. Savukārt

---

⁴² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 19400/11 R.R. and others v. Hungary, para. 32. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115019> [aplūkots 2016. gada 3. martā].

⁴³ Blackwell H. A. *The Essential Law Dictionary* first edition Naperville: Sphinx publishing, 2008, p.450.

⁴⁴ Civillikums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1936. gada 26. februāris, nr.46.

⁴⁵ Balodis K. *Ievads Civiltiesībās*. [b.v.]: Zvaigzne ABC, 2007, 141.lpp.

⁴⁶ Charter of United Nations. Pieejams: <http://www.icj-cij.org/documents/index.php> [aplūkots 2016. gada 3. martā].

Ziemeļatlantijas līguma⁴⁷ 5. pantā ir noteikts, ka šā līguma dalībvalstis izmantos ANO Hartas 51. pantā paredzētās individuālās un kolektīvās paš aizsardzības tiesības, lai sniegtu palīdzību pusēm, kas pakļautas uzbrukumam. Starptautiskajās tiesībās paš aizsardzības jēdziens ANO Hartā tika nostiprināts uzreiz pēc ANO izveides tieši pēc Otrā pasaules kara, šajā starptautiskajā dokumentā arī nostiprinot tiesības uz bruņotu uzbrukumu. Jānorāda, ka ANO Hartā ietvertais paš aizsardzības jēdziens ir pārņemts no starptautiskajām paražu tiesībām un šā jēdziena saturs ir jāmeklē paražu tiesībās.⁴⁸

Analizējot jēdzienu paš aizsardzība starptautisko tiesību dokumentos, ir skaidrs, ka valstīm ir tiesības izmantot individuālās un kolektīvās paš aizsardzības tiesības pret to vērsta bruņota uzbrukuma gadījumā. Tomēr jānorāda, ka starptautiskajās tiesībās lietotais paš aizsardzības jēdziens ir plašāks nekā paš aizsardzības un nepieciešamās aizstāvēšanās jēdziens krimināltiesībās, jo šie jēdzieni aprobežojas ar tūlītēju atbildi uz uzbrukumu, kamēr valstis starptautiskajās tiesībās drīkst rīkoties, lai novērstu nesenā pagātnē pieļauto netaisnību.⁴⁹

Pēc starptautisko tiesību dokumentu analīzes ir nepieciešams noskaidrot, vai jebkurai fiziskai personai ir tiesības uz paš aizsardzību pret tās vērsta uzbrukuma vai apdraudējuma gadījumā? Tas nozīmē, ka sākotnēji ir nepieciešams analizēt tiesību avotus, kas regulē paš aizsardzību. Kā vienu no piemēriem var minēt ASV Konstitūcijas Otrajā Labojumā noteikto, ka „labi neregulēta zemessardze ir nepieciešama brīvas pavalsts drošībai, tiesības cilvēkiem turēt un glabāt ieročus nedrīkst tikt pārkāptas,” un ASV Augstākās Tiesas spriedumu lietā Kolumbijas apgabals pret Helleru⁵⁰, kas ir viens no būtiskākajiem spriedumiem pēdējo gadu laikā Otrā Labojuma piemērošanā. Šajā lietā atbildētājs Diks Hellers ir policijas virsnieks, kuram darba pienākumos ietilpst nēsāt ieroci. Atbildētājs arī mājās ir vēlējies glabāt ieroci, bet ieroču atļauja viņam tika atteikta. Tādēļ viņš iesniedza tiesā prasību, lai panāktu, ka tiek atcelts aizliegums pilsētā reģistrēt pistoles un noteikumu, kas aizliedz mājās glabāt ieročus bez speciālas atļaujas. Šajā lietā Augstākā Tiesa analizēja 18. un 19. gadsimta tiesību avotus laikā, kad tika pieņemts Otrais Labojums un ratificēts Tiesību Bils. Šie tiesību avoti bija – normatīvie

---

⁴⁷ Ziemeļatlantijas līgums. Latvijas Vēstnesis, 2004. gada 9. marts nr. 37.

⁴⁸ Van den hole L. Anticipatory Self-Defence Under International Law American University International Law Review, 2003, Vol. 19 issue 1, p.74. Pieejams: <http://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1160&context=auilr> [aplūkots 2016. gada 4. martā].

⁴⁹ Kopel B. D., Gallant P., Eisen D. J. The Human Right of Self-Defense. Brigham Young University Journal of Public Law, July 1, 2007, vol. 22 issue 1 p.68.

⁵⁰ District of Columbia, et al., Petitioners v. Dick Anthony Heller pieejams: <http://www.supremecourt.gov/opinions/07pdf/07-290.pdf> [aplūkots 2016. gada 18. februārī].

akti, tiesību zinātnieku darbi un tiesu prakse. Normatīvie akti, kurus tiesa vērtēja, bija pavalstu konstitucionālie noteikumi tajās četrās pavalstīs, kurās tika iekļauta analogiska norma ASV konstitūcijas Otrajam Labojumam. Šīs četras pavalstis bija Pensilvānija, Vermonta, Ziemeļkarolīna un Masačūsetsa. Tiesa nonāca pie secinājuma, ka šo četru pavalstu konstitucionālie noteikumi paredz individuālas tiesības glabāt ieročus paš aizsardzībai. Analizējot tiesību zinātnieku darbus Augstākā Tiesa nonāca pie secinājuma, ka Angļu tiesību bils, kas arī iekļāva tiesības glabāt ieročus, nebija saistīts ar dienestu zemessardzē. Tiesa spriedumā arī atsaucās uz tiesu praksi, kura noteica, ka tiesības glabāt ieročus jau no paša sākuma tika paredzētas pašiem cilvēkiem savu politisko tiesību aizsardzībai, nevis karavīriem. Svarīgi ir norādīt, ka tikai laikā pēc Pilsoņu kara ASV radās pilnvērtīga izpratne par to, ka Otrais Labojums aizsargā individuālās tiesības šaujamo ieroču pielietot paš aizsardzībā. Diezgan droši var secināt, ka ASV konstitūcijas Otrais Labojums jau sākotnēji 18. gadsimtā paredzēja tiesības šaujamo ieroču pielietot paš aizsardzībā un vairāk nekā 200 gadu laikā tas ir izveidojis tiesu praksi, kas ļauj gandrīz ikvienai fiziskai personai turēt un glabāt ieročus dažādiem likumīgiem mērķiem.

2.1. Paš aizsardzība un sabiedrības drošība

Likuma „Par policiju”⁵¹ 14. pants bija pirmais dokuments, kas pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas leģitīmēja šaujamo ieroču, speciālo līdzekļu un fiziskā spēka likumīgu pielietošanu.⁵² Likums „Par policiju” nosaka, ka viens no policijas uzdevumiem ir garantēt personu un sabiedrības drošību. Tāpat arī likumā ir noteikts, ka viens no policijas darbinieka pamatpienākumiem ir nodrošināt kārtību dažādās publiskās vietās ar mērķi garantēt personu un sabiedrības drošību. Tieši tāds pats formulējums ir ietverts Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likuma mērķī, kura ir noteikts, ka tas ir pieņemts, lai garantētu personu un sabiedrības drošību. Līdzīgi arī Apsardzes darbības likumā⁵³ ir noteikts, ka apsardzes darbība tiek veikta ar mērķi nodrošināt personu un sabiedrības drošību. Tāpat arī Krimināllikumā⁵⁴ kā viena no soda mērķa sastāvdaļām ir norādīts aizsargāt sabiedrības drošību. Šeit gan jānorāda, ka Krimināllikumā norādītais soda mērķis „aizsargāt sabiedrības drošību” atšķiras,

⁵¹ Par Policiju: LR likums. Ziņotājs, 1992. gada 24. septembris, nr.37.

⁵² Žeivots M. Šaujamo ieroču pielietojuma tiesiskie pamati un prakse. [b.v.]: Autora redakcijā, 2000, 39.lpp.

⁵³ Apsardzes darbības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2014. gada 6. marts, nr.47.

⁵⁴ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. gada 8. jūlijs, nr.199/200.

piemēram, no likumā „Par policiju” ietvertā policijas uzdevuma „garantēt personu un sabiedrības drošību,” jo tas ir neatraujami, un cieši saistīts ar citām Krimināllikumā ietvertajām soda mērķa komponentēm, piemēram, atjaunot taisnīgumu, sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu, kas ir noteikta satura savstarpēji saistīti pasākumi, kas vērsti uz to, lai notiesātais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. Tāpat arī tiek norādīts, ka noteiktas darbības vai bezdarbības akta kā noziedzīga nodarījuma sodāmība ir līdzeklis, kas palīdz sabiedrību aizsargāt no šāda veida apdraudējumiem un atbilst sabiedrības drošības garantēšanai.⁵⁵

Tas nozīmē, ka, lai pilnvērtīgi spētu noteikt šo tiesību normu jēgu, ir jānoskaidro jēdziens „garantēt un nodrošināt personu un sabiedrības drošību” saturs. Pirmkārt, jānorāda, ka visas šīs tiesību normas ir ar vienādu juridisku spēku, jo tās ir pieņēmusi Augstākā Padome un Saeima. Otrkārt, ir jāatzīmē arī apstākļi, ka neviena no šiem abiem tiesību aktiem nav vispārējā un speciālā tiesību norma, jo likums „Par policiju” nosaka, piemēram, policijas pienākumus, tiesības un kompetenci, savukārt Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums ir kā iespēja, izpildot noteiktas prasības, fiziskām un juridiskām personām iegūt īpašumā šaujamo ierociņus.

Sistēmiski iztulkojot likuma „Par policiju” tiesību normas, ir skaidrs, ka policija, būdama apbruņota valsts vai pašvaldības institūcija, izmanto šaujamo ierociņus, lai garantētu personu un sabiedrības drošību. Svešvārdu vārdnīcā jēdziens „garantēt” tiek skaidrots, kā nodrošināt norisi, stāvokli, uzņemties atbildību. Līdzīgi arī jēdziens garantija tiek skaidrots kā drošība, nodrošinājums, atbildība par drošību.⁵⁶ Jēdziens garantija var tikt skaidrots arī kā nodrošinājums tam, lai kaut kas notiktu vai nenotiktu.⁵⁷ Tas nozīmē, ka diezgan vienkārši var nonākt pie secinājuma, ka jēdzieni „garantēt” un „nodrošināt” sabiedrības drošību pēc sava satura, jēgas un būtības ir sinonīmi, savukārt jēdziens aizsargāt sabiedrības drošību Krimināllikumā ir ar citādāku saturu nekā jēdzieni garantēt un nodrošināt sabiedrības drošību likumā „Par policiju” un Apsardzes darbības likumā.

---

⁵⁵ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 174.lpp.

⁵⁶ Autoru kolektīvs. Svešvārdu vārdnīca. Rīga: Norden, 1996, 252. lpp.

⁵⁷ Svešvārdu vārdnīca Baldunčika J. Redakcijā. [b.v.]: Jumava, 1999, 244.lpp.

1985. gadā ASV Augstākā Tiesa lietā Tenesī pret Garneru⁵⁸ nosprieda, ka to pavalstu tiesības, kas atļauj pielietot nāvējošu spēku, lai aizturētu bēgošus, neapbruņotus un neagresīvus aizdomās turamos, pārkāpj ASV Konstitūcijas Ceturtā Labojuma noteiktās prasības, kas nosaka tiesības veikt kratīšanu, tādēļ pavalstīm ir nepieciešams no šī noteikuma atteikties. Pirms šī Augstākās Tiesas sprieduma ASV normatīvos aktus, kas nosaka policijas darbinieku tiesības pielietot nāvējošu spēku, varēja iedalīt četrās grupās. Jānorāda, ka šie normatīvie akti bija pieņemti kā federālie likumi un katra pavalsts varēja izvēlēties, kuru no četrām iespējām iekļaut savās tiesībās.

Jebkāda nozieguma noteikums, kurš noteica, ka kopējo tiesību sistēmā policija drīkst pielietot visus nepieciešamos līdzekļus, lai arestētu aizdomās turamos vai neplautu viņiem aizbēgt. Tiesas ASV šo noteikumu iztulkoja kā atļauju pielietot šaujamočus pret bēgošu neapbruņotu aizdomās turamo. Dzīvības aizsardzības noteikums savukārt paredzēja, ka policija drīkst pielietot nāvējošu spēku tikai, lai aizsargātu savu vai citu cilvēku dzīvību. Modeļa Krimināllikums⁵⁹ paredzēja, ka nāvējošu spēku drīkst pielietot, ja noziegumā tikusi iesaistīta vai draudējusi tikt iesaistīta nāvējoša spēka pielietošana, kā arī pastāvējis patiess risks, ka gadījumā, ja aizdomās turamā persona netiks aizturēta, tā izraisīs kaitējumu citām personām. Savukārt ceturtais noteikums noteica konkrētus noziegumus, kuros policija drīkst pielietot nāvējošu spēku, piemēram, slepkavība, izvarošana vai bruņota laupīšana.⁶⁰

Tālāk, lai iegūtu pilnīgu priekšstatu par šaujamoču lomu sabiedrības drošības garantēšanā, šā pētījuma ietvaros ir nepieciešams salīdzināt šaujamoču pielietošanas nosacījumus dažādos Latvijā spēkā esošos normatīvajos aktos. Jānorāda, ka Latvijā šaujamoču pielietošanas kārtība ir, noteikta ar Saeimas pieņemtiem likumiem, kam atbilstoši normatīvo aktu hierarhijai ir augstāks juridiskais spēks, salīdzinot ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.1011, kas nosaka procedūru ieroču atļauju iegūšanai. Saskaņā ar Latvijā spēkā esošajiem likumiem gan privātpersonas (Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums, Apsardzes darbības likums), gan valsts amatpersonas (likums „Par

---

⁵⁸ ASV Augstākās Tiesas spriedums lietā No. 83-1035, Tennessee v. Garner, March 27, 1985. Pieejams: <http://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/471/1.html> [aplūkots 2016. gada 6. martā].

⁵⁹ Model Penal Code. Pieejams: <http://use-of-force.info/images/un/use-of-force/western-europe-others/UnitedStatesofAmerica/Model%20Penal%20Code%20United%20States%20of%20America%201962.pdf> [aplūkots 2016. gada 8. martā].

⁶⁰ Tennenbaum A. N. The Influence of the Garner Decision on Police Use of Deadly Force. Journal of Criminal Law and Criminology, Summer 1994, vol.85 issue 1, p.242 – 243. Pieejams: <http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6811&context=jclc> [aplūkots 2016. gada 9. martā].

policiju”, likums „Par Valsts ieņēmumu dienestu”)⁶¹ šaujameroci drīkst pielietot kā galējo līdzekli, galējas nepieciešamības situācijā, vai arī kā galējas nepieciešamības līdzekli, kas savukārt nozīmē, ka pirms šaujamerocā pielietošanas personām ir rūpīgi jāizvērtē šaujamerocā pielietošanas samērīgums, respektīvi, jāizvērtē vai konkrētajā situācijā noteikto aizsardzības mērķi nevar sasniegt ar mazāku kaitējumu radošu aizsardzības līdzekli, kā arī ir jānovērtē, vai ir iestājies kāds no normatīvajos aktos noteiktajiem gadījumiem, kuros persona drīkst pielietot šaujameroci. Tā, piemēram, Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā ir noteikti četri gadījumi, kuros persona drīkst pielietot šaujameroci, proti, lai:

1. aizsargātu sevi vai citas personas no uzbrukuma, kas reāli apdraud dzīvību vai veselību;
2. novērstu nelikumīgu mēģinājumu vardarbīgi atņemt šaujameroci;
3. aizturētu personu, kas pārsteigta nozieguma izdarīšanas brīdī un izrāda pretošanos;
4. padarītu nekaitīgu dzīvnieku, kas apdraud cilvēka dzīvību, veselību vai mantu;

Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktie šaujamerocū pielietošanas nosacījumi ir sava veida vispārēji nosacījumi, jo kaut arī līdzīgus, tomēr daudz specifiskākus nosacījumus var atrast normatīvajos aktos, kas nosaka valsts amatpersonu tiesības pielietot šaujamerocus.

Sākotnēji, analizējot šos nosacījumus, var secināt, ka galvenokārt šaujamerocā pielietošana ir pieļaujama gadījumos, kad tiek apdraudēta personas dzīvība vai veselība. Saskaņā ar ANO Cilvēktiesību Padomes standartiem attiecībā uz šaujamerocū starptautisko regulējumu valstij nav pienākums pieļaut nāvējoša spēka pielietošanu, lai persona varētu aizsargāties pret tādiem noziegumiem, kā, piemēram, izvarošana, automašīnu zādzība, bruņota laupīšana, jo, atļaujot pielietot šaujamerocus pret šiem noziegumiem, var konstatēt cilvēktiesību pārkāpumu – noziedznieka tiesības uz dzīvību. Tas nozīmē, ka valsts pārkāpj cilvēktiesības uz dzīvību, atļaujot pielietot šaujamerocus situācijās, kad netiek apdraudēta personas dzīvība.⁶² Tāpat arī tiek norādīts, ka jebkura šaujamerocū pārdošana ASV ir cilvēktiesību pārkāpums, jo pat tās pavalstis, kurās ir noteikti visstingrākie šaujamerocū iegādes ierobežojumi, nerasniedz minimālos ANO

---

⁶¹ Par Valsts ieņēmumu dienestu: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. gada 11. novembris, nr.105.

⁶² Utter H. G. Guns and contemporary society. The past, present, and future of firearms and firearm policy. Denver, Colorado: Praeger, 2015. vol.1., p.21.

Cilvēktiesību Padomes noteiktos standartus. Tā, piemēram, Ņujorkā ir atļauts cilvēkiem iegūt īpašumā garstobra šaujamočus un pielietot tos jebkādiem likumīgiem mērķiem. Šis noteikums pārkāpj Cilvēktiesību Padomes Apakškomisijas noteikto, ka šaujamoči tiek izsniegti tikai noteiktam mērķim, saskaņā ar kuru šaujamočis ir arī jāpielieto.⁶³ Tas nozīmē, ka šaujamoču pielietošanas nosacījumi dažādos normatīvajos aktos ir noteikti ar mērķi vienkāršot šaujamoču pielietošanas nosacījumus, lai mazinātu riskus sabiedrības drošībai, kas saistīti ar šaujamoču pielietošanu. Kā piemēru šādam riskus mazināšanai nosacījumam var norādīt Tiesībsargājošo iestāžu amatpersonu rīcības kodeksā,⁶⁴ kas tika pieņemts 1979. gadā ar Ģenerālās Asamblejas lēmumu, noteikto, ka tiesībsargājošo iestāžu pārstāvji drīkst pielietot spēku tikai gadījumos, kad tas ir noteikti nepieciešams un tikai tādā apmērā, kāds nepieciešams, lai izpildītu savus pienākumus. Jāatzīmē arī apstākļi, ka, kaut arī šaujamoču pielietošanas nosacījumi privātpersonām un valsts amatpersonām ir līdzīgi, tomēr, analizējot šos nosacījumus, var secināt, ka valsts amatpersonām un apsardzes darbiniekiem noteiktie šaujamoču pielietošanas nosacījumi ir plašāki, jo tie ietver sevī arī valsts vai sabiedrības interešu aizsardzības nosacījumus. Piemēram, valsts amatpersonas drīkst pielietot šaujamočus, lai atbrīvotu ķīlniekus, atvairītu grupveida vai bruņotu uzbrukumu, apturētu likumpārkāpēju, kurš pārsiegtis ielaužoties apsargājamā objektā, tādā veidā netieši atsaucoties uz Krimināllikumā ietvertu nepieciešamās aizstāvēšanās jēdzienu, jo, piemēram, privātpersona šaujamoči drīkst pielietot tikai paš aizsardzības situācijā.

Tomēr privātpersonai saskaņā ar Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumu ir noteikts arī viens gadījums, kurā izpaužas sabiedrības drošības garantēšana – situācijā, kad ir nepieciešams aizturēt personu, kas ir pārsiegtā nozieguma izdarīšanas brīdī un izrāda pretošanos. Ņemot vērā apstākļi, ka policijas darbiniekiem ir plašākas tiesības pielietot šaujamočus, valsts varai policija ir jānodrošina ar dažādu veidu ieročiem un munīciju, kas atļautu atšķirīgu veidu spēka un šaujamoču pielietošanu. Tas ietver tādu ieroču pielietošanu, kas ierobežotu miesas bojājumu vai nāvi izraisītu ieroču pielietošanu. Tāpat policijas darbinieki ir jāaprīko ar dažādiem paš aizsardzības līdzekļiem, piemēram, vairogiem un ķiverēm.⁶⁵

---

⁶³ Kopel B. D., Gallant P., Eisen D. J. The Human Right of Self-Defense. Brigham Young University Journal of Public Law, July 1, 2007, Vol.22 issue 1. p.55.

⁶⁴ Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Pieejams: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx> [aplūkots 2016. gada 11. martā].

⁶⁵ Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Pieejams: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UseOfFor> [aplūkots: 2016. gada 11. martā].

Apstāklim, ka apsardzes darbiniekiem un valsts amatpersonām nepieciešamā aizstāvēšanās izpaužas plašāk, var atrast diezgan vienkāršu izskaidrojumu, jo, piemēram, likumā „Par policiju” ir noteikts, ka policijas pienākums ir aizsargāt valsts un sabiedrības intereses no noziedzīgiem un citiem prettiesiskiem apdraudējumiem. Tāpat arī Apsardzes darbības likums nosaka, ka apsardzes darbība ir pasākumu kopums, kas tiek veikts ar mērķi novērst prettiesiskus vai citādus apsargājamā objekta apdraudējumus. Tas nozīmē, ka, piemēram, policijas darbiniekiem ir obligāti jāpiedalās sabiedrības drošības nodrošināšanā, savukārt privātpersonas, izvērtējot savas spējas, var arī neveikt valsts vai sabiedrības interešu aizsardzību pret uzbrukumu vai tā draudiem. Tādā veidā palielinās sabiedrības uzticība valsts varai un tiesiskumam. Savukārt lielāka sabiedrības uzticība tiesībaizsargājošām iestādēm veicina lielāku sabiedrības sadarbību un līdzdalību noziedzības apkarošanā.⁶⁶

2.2. Pašaizsardzība un tās pielietošanas robežas

Kā norāda Andrejs Judins, valsts oficiāli atzīst katra atsevišķa indivīda tiesības aktīvi aizstāvēt nozīmīgas, personiskās, sabiedriskās un valsts intereses no prettiesiska uzbrukuma, garantējot krimināltiesisko imunitāti personai, kura lieto spēku un nodara kaitējumu uzbrucējam, jo, kaut arī valsts apņemas aizsargāt svarīgas iedzīvotāju intereses no prettiesiskiem apdraudējumiem, diezgan sarežģīti un pat neiespējami ir izveidot tādu mehānismu, kas vienmēr varētu garantēt neatliekamu un efektīvu publisko palīdzību uzbrukuma atvairīšanā un sabiedriskās drošības garantēšanā.⁶⁷ Par to arī liecina Krimināllikuma 29. panta ceturtajā daļā noteiktais, ka „personai ir tiesības uz nepieciešamo aizstāvēšanos neatkarīgi no iespējām izvairīties no uzbrukuma vai griezties pēc palīdzības pie citām personām.” Tāpat arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Plēnuma lēmumā „Par tiesu praksi, piemērojot likumus par nepieciešamo aizstāvēšanos”⁶⁸ ir noteikts, ka „saskaņā ar likumu katrai personai ir tiesības aktīvi aizstāvēties no prettiesiska apdraudējuma tādējādi, lai apdraudētājam tiek nodarīts kaitējums neatkarīgi no iespējām izvairīties no apdraudējuma, paslēpjoties vai aizbēgot

---

⁶⁶ United Nations Office on drugs and crime. Public safety and police service delivery. New York: United Nations, 2006, p.2. Pieejams: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/PUB_LIC_SAFETY.pdf [aplūkots: 2016. gada 12. martā].

⁶⁷ Judins A. Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību. Latvijas un citu valstu krimināltiesībās. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 55. – 56.lpp.

⁶⁸ Par tiesu praksi, piemērojot likumus par nepieciešamo aizstāvēšanos. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 1995. gada 29. maija Plēnuma lēmums nr.3. Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds. 1995. gada 6. jūlijā, 4.lpp.

no uzbrucēja vai griežoties pēc palīdzības pie citām personām vai varas iestādēm”. Līdzīgi arī juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka nepieciešamās aizstāvēšanās tiesības likums dod ikvienai personai. Šīs tiesības cilvēkam rada iespēju aizsargāt sevi, kā arī citus indivīdus no noziedzīgas rīcības, tādā veidā palīdzot nodrošināt sabiedrisko kārtību.⁶⁹

Savukārt Krimināllikuma 3. nodaļa nosaka apstākļus, kas izslēdz kriminālatbildību. Krimināllikuma 29. pantā kā viens no šiem apstākļiem ir norādīta nepieciešamā aizstāvēšanās. Saskaņā ar Krimināllikumu par nepieciešamo aizstāvēšanos var uzskatīt darbību, kas izdarīta, aizsargājot valsts vai sabiedrības intereses, savas vai citas personas tiesības, kā arī personu pret uzbrukumu vai tā draudiem tādā veidā, ka uzbrucējam tiek radīts kaitējums. Savukārt paš aizsardzība ir spēka pielietošana, lai pasargātu sevi, savu ģimeni vai īpašumu no īsta vai draudoša uzbrukuma.⁷⁰ Tas savukārt nozīmē, ka nepieciešamā aizstāvēšanās ir atšķirīgs jēdziens no paš aizsardzības, jo, kaut arī abiem jēdzieniem ir vairākas kopīgas pazīmes, piemēram, nepieciešamā aizstāvēšanās un paš aizsardzība ir darbība, kas ir izdarīta, aizsargājot sevi, savu ģimeni vai citas personas tiesības pret uzbrukumu vai tā draudiem. Tomēr nepieciešamās aizstāvēšanās jēdziens Krimināllikumā ir plašāks nekā paš aizsardzības jēdziens anglosakšu tiesību sistēmā, jo ietver sevī arī valsts vai sabiedrības interešu aizsardzību un nosacījumu, ka uzbrucējam tiek nodarīts kaitējums, kas nav obligāts priekšnosacījums paš aizsardzībā. Par to, ka šie abi jēdzieni ir atšķirīgi, liecina arī apstāklis, ka nepieciešamās aizstāvēšanās jēdziens norāda uz aizstāvēšanās nepieciešamību, izpildoties konkrētiem kritērijiem, kādā noteiktā situācijā un nepieciešamās aizstāvēšanās viens no obligātajiem priekšnosacījumiem ir kaitējuma nodarīšana uzbrucējam, jo situācijā, kad uzbrucējam kaitējums nav nodarīts nevar konstatēt noziedzīga nodarījuma sastāvu, respektīvi nepieciešamā aizstāvēšanās paredz tiesisku aizsardzību pret kaitējuma nodarīšanu uzbrucējam. Tāpat arī nepieciešamība nozīmē, ka, realizējot aizstāvēšanos, var tikt izmantoti līdzekļi un pielietots spēks tādā apmērā, kāds vajadzīgs uzbrukuma atvairīšanai.⁷¹ Savukārt paš aizsardzības jēdziens koncentrējas uz fiziskas personas tiesībām aizsargāt sevi, savu ģimeni un īpašumu. Jānorāda, ka nepieciešamās aizstāvēšanās jēdziens Krimināllikumā ir pārņemts no

---

⁶⁹ Žeivots M. Šaujāmieroču pielietojuma tiesiskie pamati un prakse. [b.v.]: Autora redakcijā, 2000, 21.lpp.

⁷⁰ Garner B.A. Black's Law Dictionary eighth edition Thomson West 2004, p.1390.

⁷¹ Judins A. Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību. Latvijas un citu valstu krimināltiesībās. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 59.lpp.

LPSR Kriminālkodeksa,⁷² kur šis jēdziens ietvēra aizsardzību pret sabiedriski bīstamu apdraudējumu atšķirībā no Krimināllikuma, kurā ir noteikta aizsardzība pret uzbrukumu vai tā draudiem.

Tomēr, lai kaitējuma nodarīšanu uzbrucējam atzītu par tiesisku, ir jāievēro stingri nosacījumi. Krimināltiesību teorijā un tiesu praksē ir izstrādāti nepieciešamās aizstāvēšanās institūta tiesiskuma nosacījumi. Tie attiecas gan uz tās personas darbībām, kura aizsargā savas vai citas personas likumiskās intereses, gan uz uzbrucēju.⁷³ Šie tiesiskuma nosacījumi⁷⁴ ir trīs, un tie ir jāievēro vienlaikus:

- uzbrukums ir prettiesisks un kaitīgs – tāds, kas apdraud ar likumu aizsargātās tiesības un intereses un par to ir noteikta kriminālatbildība;
- apdraudējums ir īstens, tas notiek reāli, nevis pastāv personas iedomās;
- apdraudējums ir patiesi pastāvošs, uzbrukums ir tūlītēji sagaidāms, jau sācies, bet vēl nav pabeigts.

Šie tiesiskuma nosacījumi ir vispārēji piemērojami, un tie ir pamats, lai varētu noteikt, vai konkrētajā gadījumā nav pārkāptas nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, un lai pareizi piemērotu vienu no Krimināllikuma 28. pantā noteiktajiem apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību. Respektīvi, šis tiesiskais regulējums ir veidots, lai novērstu situācijas, kad kriminālatbildība netiek piemērota fiziskai personai, kura nogalinājusi cietušo vai nodarījusi viņam miesas bojājumus. Vai arī gadījumā, kad persona būtu, jāšoda par izdarītu slepkavību, bet, nepareizi piemērojot Krimināllikuma 29. pantā noteikto nepieciešamās aizstāvēšanās tiesisko regulējumu, persona tiek attaisnota. Tāpat arī šie tiesiskuma nosacījumi nav aprobežoti ar kādu konkrētu aizsardzības līdzekli, piemēram, ieroci vai šaujamieroci. Jānorāda, ka situācijā, kad kā nepieciešamās aizstāvēšanās līdzeklis tiek, pielietots šaujamierocis, tad fiziskajai personai ir jāievēro Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktais, ka tā šaujamieroci drīkst pielietot tikai kā galējo aizsardzības līdzekli, lai aizsargātu sevi vai citas personas no uzbrukuma, kas reāli apdraud dzīvību vai veselību. Ņemot vērā apstākli, ka šaujamieroču pielietošana ir pieļaujama paš aizsardzībā, proti, situācijā, kad tiek apdraudēta fiziskās personas dzīvība, veselība un īpašuma tiesības, tiesu praksē var novērot gadījumus, kad šaujamieroči tiek pielietoti nepamatoti. Kā piemēru var minēt Augstākās tiesas Senāta

---

⁷² Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. Rīga: Liesma, 1976, 12.lpp.

⁷³ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri pirmā daļa (I – VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 147.lpp.

⁷⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais uzdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 173.lpp.

Krimināllietu departamenta lēmumu lietā Nr. SKK – 528/2013,⁷⁵ kurā tiesa, nevērtējot Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktos šaujamieroču pielietošanas nosacījumus, bet, pamatojoties uz Krimināllikuma 29. pantā ietverto nepieciešamās aizstāvēšanās institūtu, nolēma, ka lietā esošie apstākļi nebija par iemeslu, lai piemērotu vienu no Krimināllikumā ietvertajiem apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību. Kaut arī tiesa konkrētajā lēmumā nevērtēja Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktos šaujamieroču pielietošanas nosacījumus, tomēr autors uzskata, ka konkrētās lietas apstākļi bija par iemeslu, lai vērtētu šos nosacījumus, jo lietā esošie apstākļi norāda, ka apsūdzētais bez jebkāda pamata, pirmkārt, pats izprovocēja konfliktu, otrkārt, pielietoja šaujamieroci, pārkāpjot vairākus šaujamieroču pielietošanas nosacījumus (jo persona šaujamieroci drīkst pielietot tikai kā galējo aizsardzības līdzekli) kā arī no lietā esošiem apstākļiem nebija redzams, ka konkrētajā situācijā pret apsūdzēto tika vērsts uzbrukums, kas reāli apdraudēja dzīvību vai veselību. Tomēr jānorāda, ka konkrētajā lietā tiesa netieši ir atsaukusies uz Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteikto aizliegumu pielietot šaujamieroci, ja tā pielietošanas dēļ var ciest citas personas, pret kurām ierocis nav vērsts, apsūdzētā noziedzīgo nodarījumu kvalificējot kā slepkavību, ja tā ir izdarīta vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā, nepareizi piemēro Krimināllikuma normas. Saskaņā ar lietas faktiskajiem apstākļiem ir redzams, ka šajā lietā veidojas noziedzīgu nodarījumu ideālā kopība, apsūdzētajam, pārkāpjot vairākus Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktos šaujamieroču pielietošanas nosacījumus un izdarot slepkavību vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā. Tādā veidā attiecīgais noziedzīgais nodarījums ir kvalificējams saskaņā ar Krimināllikuma 237. panta otrās daļas un 117. panta 3. punktu.

Tāpat arī ECT savā judikatūrā ir norādījusi, ka spēka pielietošanas gadījumā ir nepieciešams izvērtēt pielietotā spēka apmēru un veidu, kā arī pielietotā spēka mērķi, lai noskaidrotu vai personai nodarītais kaitējums, kas nav bijis par iemeslu tās nāvei, ir ietverts ECK 2. panta aizsardzībā.⁷⁶ Tas savukārt nozīmē, ka ECT savā judikatūrā netieši atzīst, ka atsevišķu kategoriju ieroči, piemēram, šaujamieroci var būt pietiekami bīstami, lai to pielietošana, kaut arī nav izraisījusi cilvēku nāvi, tomēr var būt iemesls cilvēku nāvei. Savukārt likumdevējs ieroča atļaujas iegūšanai un šaujamieroča pielietošanai ir noteicis stingrus nosacījumus, kā arī vairākās Krimināllikuma normās ir

---

⁷⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2013. gada 22. novembra lēmums lietā SKK – 538/2013. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots: 2016. gada 17. martā].

⁷⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 50385/99 Makaratzis v. Greece, para. 51. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67820> [aplūkots 2016. gada 20. martā].

noteicis atbildību par šaujamoču pielietošanas nosacījumu pārkāpšanu, kā arī šaujamoču glabāšanu, nēsāšanu un pārvadāšanu, pārkāpjot normatīvos aktus, tādā veidā nodrošinot tiesisku ietvaru sabiedrības drošības garantēšanai. Tāpat šaujamoči var tikt likumīgi pielietoti daudz dažādos veidos, ieskaitot atpūtu, paš aizsardzību un darba pienākumu veikšanu. Tomēr ļoti bieži šaujamoči tiek pielietoti iebiedēšanai, vardarbībai un dažādiem citiem noziegumiem, piemēram, slepkavībām vai laupīšanām.⁷⁷ Saskaņā ar statistiku 2015. gadā ASV šaujamoča pielietošanas rezultātā ir tikuši nogalināti vairāk kā 13000 cilvēku un gandrīz divreiz vairāk ievainoti.⁷⁸ Tāpat arī tiesu prakse atzīst, ka šaujamočis ir paaugstinātas bīstamības avots, kura pielietošana vienmēr tiek saistīta ar zināmu risku.⁷⁹ Tas nozīmē, ka Krimināllikuma 118. pantā ir jānosaka atbildība par slepkavību sevišķi pastipriņošos apstākļos, ja tā izdarīta, pielietojot šaujamoči. Šim noziedzīgajam nodarījumam ir materiāls sastāvs – kriminālatbildība ir piemērojama gadījumā, ja iestājas kaitīgās sekas – cietušās personas nāve, atšķirībā no Krimināllikuma 237. panta, kur noziedzīgajam nodarījumam ir noteikts formāls sastāvs. Viena no soda mērķa sastāvdaļām ir tā vispārējā prevencija, kas izpaužas kā centieni brīdināt un atturēt personas no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas.⁸⁰ Tādā veidā valsts vara noteiktu stingrāku atbildību šaujamoču īpašniekiem par slepkavību, kas tiktu izdarīta, pārkāpjot šaujamoču pielietošanas nosacījumus.

Jānorāda, ka anglosakšu tiesību sistēmā krimināltiesībās pastāv divu veidu aizsardzība pret noziedzniekam radīto kaitējumu. Šī aizsardzība var izpausties kā pamatota vai attaisnota rīcība. Lai aizsardzība būtu pamatota, ir nepieciešams pietiekams iemesls, kādēļ persona ir rīkojusies tādā veidā, ka šā iemesla neesamības dēļ persona tiek saukta pie kriminālatbildības.⁸¹ Savukārt attaisnota aizsardzība veidojas, ja fiziskā persona nav vainīga, rīkojoties veidā, kas citādi būtu krimināli sodāms.⁸² Personai nav tiesības uz paš aizsardzību pamatotas rīcības gadījumā, bet šīs tiesības pastāv rīkojoties attaisnojoši, savukārt zaudējumu atlīdzību civiltiesiskā kārtībā var

---

⁷⁷ Leshner I. A. *Priorities for Research to Reduce the Threat of Firearm-Related Violence*. Washington D. C.: National Academies Press, 2013, p.1.

⁷⁸ Gun violence archive. Pieejams: <http://www.gunviolencearchive.org/past-tolls> [aplūkots 2016. gada 21. martā].

⁷⁹ Administratīvā rajona tiesas 2013. gada 3. decembra spriedums lietā: A420523812. Pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2016. gada 21. martā].

⁸⁰ Krastiņš U., Liholaja V. *Krimināllikuma komentāri pirmā daļa (I – VIII¹ nodaļa)*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 176.lpp.

⁸¹ Garner B. A. *Black's Law Dictionary ninth edition*. [b.v.]: West 2009, p.944.

⁸² *ibid*, p.649.

prasīt no personas, kura ir rīkojusies pamatoti.⁸³ Tāpat anglosakšu tiesību sistēmā⁸⁴ ir noteikts, ka cietušajai personai ir jāievēro tikai divi nosacījumi, lai neiestātos kriminālatbildība:

- cietušajam bija pamats uzskatīt, ka tiek piemērots pietiekami liels apdraudējums, lai varētu izmantot paš aizsardzību;
- cietušais uzskata, ka spēka pielietošana paš aizsardzībā ir nepieciešama, lai novērstu apdraudējumu;

Latvijā nepieciešamās aizstāvēšanās tiesīguma nosacījumi ir vairāk koncentrēti uz uzbrukuma vai apdraudējuma raksturu un kaut arī ir diezgan līdzīgi ar paš aizsardzības tiesīguma nosacījumiem, tomēr, anglosakšu tiesību sistēmā paš aizsardzības tiesīguma nosacījumi ir balstīti uz paša cietušā subjektīvo viedokli un spēju izvērtēt konkrēto situāciju, kā rezultātā persona pati var noteikt, vai konkrētā situācija pieprasa fiziskā spēka pielietošanu. Tas nozīmē, ka Latvijā šādus nosacījumus ieviest nav iespējams, jo nepieciešamās aizstāvēšanās situācijā krimināltiesību teorija un tiesu prakse konkrēti nosaka nosacījumus kam ir jāizpildās, lai nepieciešamo aizstāvēšanos varētu atzīt par tiesisku. Tādā veidā var nonākt pie secinājuma, ka personai uzbrukuma brīdī vismaz teorētiski būtu jāpārzina šie nosacījumi, kas, protams, praktiski ir maz iespējama situācija. Jāatzīmē, ka nepieciešamā aizstāvēšanās neizslēdz iespēju uzbrucējam nodarīt miesas bojājumus vai viņu nogalināt, ja tas ir izdarīts, ievērojot noteiktas robežas.

Tiesu praksē ir norādīts, ka nepieciešamā aizstāvēšanās Krimināllikuma 29. panta izpratnē ir pieļaujama, ja apdraudējums patiesi pastāv un ir reāls, tas ir, tiek izdarīts reāli. Personas darbības, kura aizstāvas un nodara kaitējumu apdraudētājam, nevar uzskatīt par izdarītām nepieciešamās aizstāvēšanās stāvoklī, ja kaitējums nodarīts pēc tam, kad, apdraudējums bijis pabeigts, un ir zudusi jebkāda vajadzība piemērot aizsardzības līdzekļus. Ja persona bez jebkāda pamata iedomājusies, ka notiek uzbrukums, jo cietušā rīcība un konkrētie notikuma apstākļi nav devuši tam iemeslu, tad šī persona par tīši radīto kaitējumu atbild pēc vispārējiem pamatiem.⁸⁵

Tālāk pētījumā tiks analizēti tradicionālās paš aizsardzības doktrīnas trīs nosacījumi – nepieciešamība, nenovēršamība un proporcionālitate. Tāpat arī

---

⁸³ Sangero B. Self-defence in Criminal Law. Oxford: Hart Publishing, 2006, p.13.

⁸⁴ Simons W. K. Self-defense: Reasonable beliefs or reasonable self-control? New criminal law review Vol. 11 No. 1 winter 2008 p.52. Pieejams: <http://www.bu.edu/lawlibrary/facultypublications/PDFs/Simons/Selfdefense.pdf> [aplūkots 2016. gada 24. martā].

⁸⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010. gada 10. marta lēmums lietā SKK – 134/2010. Pieejams: www.at.gov.lv [aplūkots: 2016. gada 25. martā].

draudošajam uzbrukumam ir jābūt nelikumīgam un agresija drīkst izpausties tikai no uzbrucēja puses.⁸⁶

Lai varētu izpildīties nepieciešamības nosacījums, cietušajam ir jāuzskata, ka ir nepieciešams izmantot spēku, lai aizsargātos pret draudošo uzbrukumu. Šī prasība nodrošina, lai cilvēki nepielietotu spēku pret citiem, ja vien tā pielietošana tiešām ir nepieciešama. Saskaņā ar nepieciešamības nosacījumu vēsturiski Anglijas kopējo tiesību sistēmā tika noteikts, ka personai pirms nāvējoša spēka pielietošanas uzbrukuma gadījumā ir nepieciešams atkāpties, līdz personai priekšā ir siena, savukārt ASV, pielietojot spēku, kas nav nāvējošs, personai nav nepieciešams atkāpties.⁸⁷ Jānorāda, ka personai nebija nepieciešams atkāpties līdz brīdim, kad priekšā parādīsies siena burtiskā nozīmē, bet tas liecina, ka personai ir jāatkāpjas līdz noteiktam brīdim, kamēr vairs nav kur atkāpties, un valsts tādā veidā ir noteikusi robežu, no kura brīža persona drīkst piemērot fizisku spēku paš aizsardzībā. Šādam „atkāpšanās” veidam var atrast diezgan vienkāršu izskaidrojumu. Sākotnēji valsts ir vēlējusies, lai cilvēki strīdus risina mierīgā ceļā un uzbrukuma gadījumā cilvēkam sākumā ir jāmeģina pēc iespējas izvairīties no fiziska spēka pielietošanas.⁸⁸ Kā izņēmums no pienākuma atkāpties ir tā dēvētā Pils Doktrīna, kuras nosaukums ir cēlies no teiciena, ka katra cilvēka māja ir viņa pils. Šī doktrīna nosaka, ka situācijā, kad nelikumīgs uzbrukums personai ir noticis tās mājās, atkāpšanās nav nepieciešama, jo personas mājas tai sniedz to drošību, kuru nodrošina atkāpšanās.⁸⁹ Nepieciešamības nosacījums anglosakšu tiesību sistēmā pēc būtības atbilst vienam no trim nosacījumiem, kas ir vajadzīgi, lai nepieciešamo aizstāvēšanos varētu uzskatīt par likumīgu un līdz ar to par pieļaujamu – apdraudējumam ir jābūt patiesi pastāvošam, jo nevarētu rasties situācija, kad uzbrukums nenotiek vai, piemēram, persona neuzskata, ka ir nepieciešams pielietot fizisku spēku, lai aizsargātos pret draudošo uzbrukumu, jo tādā gadījumā vienkārši nevarētu konstatēt noziedzīgā nodarījuma sastāvu un nebūtu nepieciešams piemērot vienu no apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību – nepieciešamo aizstāvēšanos.

Saskaņā ar nenovēršamības nosacījumu apsūdzētajam ir jāuzskata, ka nopietni miesas bojājumi vai dzīvības apdraudējums ir nenovēršams vai var drīzumā notikt.

---

⁸⁶ Lee C. Murder and the reasonable man. Passion and fear in the criminal courtroom. New York: University press, 2003, p.127.

⁸⁷ ibid

⁸⁸ Brown M. R. No duty to retreat. Violence and values in american history and society. Oxford: Oxford University Press, 1991, p.4.

⁸⁹ Carpenter L. C. Of the enemy within, the castle doctrine, and self-defense. Marquette Law Review, vol. 86, issue 4, Spring 2003 p.656 – 657. Pieejams: <http://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1290&context=mulr> [aplūkots 2016. gada 25. martā].

Nepietiek tikai ar apsūdzētā subjektīvo viedokli, ka uzbrukums notiks kaut kad nākotnē, bet uzbrukumam ir jābūt tuvam un draudošam.⁹⁰ Piemēram, situācijā, kad uzbrucējs ir aizmidzis, nevar uzskatīt, ka uzbrukums ir nenovēršams arī gadījumos, kad uzbrucējs, iepriekš cietušajam radījis nopietnu dzīvības apdraudējumu, jo paš aizsardzības vai nepieciešamās aizstāvēšanās gadījumā likums paredz aizsardzību tikai attiecīgajā uzbrukuma brīdī un arī tikai tad, ja ir izpildīti visi aizsardzības priekšnosacījumi.

Proporcionalitāte nozīmē, ka persona, kas aizsargājas, nedrīkst, pielietot spēku, kas ir lielāks par to, kas pielietots uzbrukuma gadījumā.⁹¹ Proporcionalitātes nosacījums nodrošina, ka gadījumā, ja persona lieto pārmērīgi lielu spēku pret uzbrukumu, tad viņi atbild par nodarīto kaitējumu. Nepieciešamā aizstāvēšanās Krimināllikumā neparedz šādu samērīguma nosacījuma izpildi, bet Krimināllikuma 121. un 128. pantā noteiktā atbildība par slepkavību un miesas bojājumu nodarīšanu, kas izdarīta, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas, garantē šāda samērīguma nosacījuma izpildi, jo situācijā, kad apsūdzētais pret cietušo izmantos nesamērīgi lielu spēku, apsūdzētais tiks saukts pie kriminālatbildības. Proporcionalitātes princips ir būtiskākais no krimināltiesību viedokļa dažādu privātās aizsardzības veidu nošķiršanā, jo tas nozīmē, ka fiziskā persona, pret kuru tiek vērsts uzbrukums var piemērot atšķirīga apmēra spēku dažādiem privātās aizsardzības veidiem, pamatojoties uz likumīgo interesi, kas tiek apdraudēta. Tas nozīmē, ka situācijā, kad tiek aizsargāta dzīvība, fiziskā persona drīkst piemērot lielāka apmēra spēku nekā situācijā, kad uzbrukums tiek vērsts pret personas īpašuma tiesībām.⁹²

Tāpat arī draudošajam uzbrukumam ir jābūt nelikumīgam, vai arī personai ir jāuzskata, ka draudošais uzbrukums ir nelikumīgs. Tas nozīmē, ka persona paš aizsardzībā nedrīkst pielietot spēku situācijā, kad pret personu ir vērsts likumīgs spēks.⁹³ Tāpat arī likumīgi apdraudētu personu darbības nevar uzskatīt par nepieciešamo aizstāvēšanos, piemēram, iestāžu, uzņēmumu vai fizisku personu apsardzes darbinieku pretošanos varas pārstāvju likumīgām prasībām.⁹⁴ Jānorāda, ka, lai nepieciešamo aizstāvēšanos varētu uzskatīt par likumīgu, apdraudējumam ir jābūt kaitīgam. Savukārt

---

⁹⁰ Lee C. Murder and the reasonable man. Passion and fear in the criminal courtroom. New York: University press, 2003, p.127.

⁹¹ Lee C. Murder and the reasonable man. Passion and fear in the criminal courtroom. New York: University press, 2003, p.130.

⁹² Sangero B. Self-defence in criminal law. Oxford: Hart Publishing, 2006, p.239.

⁹³ Lee C. Murder and the reasonable man. Passion and fear in the criminal courtroom. New York: University press, 2003, p.130.

⁹⁴ Par tiesu praksi, piemērojot likumus par nepieciešamo aizstāvēšanos. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 1995. gada 29. maija Plēnuma lēmums nr.3. Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds. 1995. gada 6. jūlijā, 4.lpp.

ar kaitīgu apdraudējumu saprot uzbrukumu, kurš izpaužas prettiesiskā darbībā, kas Krimināllikuma Sevišķajā daļā paredzēta kā kriminālsodāma.⁹⁵

Jānorāda, ka likums nenosaka, ka personai pareizi ir jānosaka, vai ir iestājušies pilnīgi visi nosacījumi, lai paš aizsardzībā varētu pielietot fizisku spēku. Tas tikai pieprasa, lai persona pamatoti uzskatītu, ka spēka pielietošana ir nepieciešama, lai aizsargātos no nenovēršama un draudoša uzbrukuma, kā arī apstākli, ka paš aizsardzībā pielietotais spēks ir samērīgs tam, kas tika pielietots uzbrukumā. Likums neprasa patiesu nepieciešamības nosacījuma izpildi, jo briesmu gadījumā persona nevar pilnīgi skaidri zināt, vai draudošais uzbrukums patiesi notiks.⁹⁶

Situācijā, kad paš aizsardzībā tiek izpildīti visi tās nosacījumi, to dēvē par ideālo paš aizsardzību. Savukārt gadījumos, kad kāds no šiem elementiem trūkst, veidojas nepilnīgā paš aizsardzība, jo persona nepamatoti uzskata, ka paš aizsardzībā ir nepieciešama nāvējoša spēka pielietošana. Tādā gadījumā personas noziedzīgais nodarījums tiek kvalificēts pēc privileģēta sastāva.⁹⁷ Jānorāda, ka nepieciešamās aizstāvēšanās gadījumā privileģēts noziedzīgā nodarījuma sastāvs tiek piemērots gadījumos, kad tiek pārkāptas nepieciešamās aizstāvēšanās robežas.

Paš aizsardzība un nepieciešamā aizstāvēšanās ir divi dažādi jēdzieni. Starptautiskajās tiesībās paš aizsardzība ir ar savādāku saturu nekā krimināltiesībās, jo tai ir lielāks apmērs. Šaujāmieroči var būt ļoti efektīvs līdzeklis ne tikai paš aizsardzībā, bet arī sabiedrības drošības nodrošināšanā. Normatīvajos aktos ir noteikts, ka fiziskām personām ir tiesības pielietot šaujāmieročus, tādā veidā ļaujot tām izvērtēt, vai konkrētā gadījumā ir nepieciešams pielietot šaujāmieroči. Paš aizsardzības tiesiskuma nosacījumi ir plašāki nekā nepieciešamās aizstāvēšanās tiesiskuma nosacījumi, jo persona pati var izvērtēt vai spēka pielietošana konkrētā gadījumā ir nepieciešama.

---

⁹⁵ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri pirmā daļa (I – VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 147.lpp.

⁹⁶ Lee C. Murder and the reasonable man. Passion and fear in the criminal courtroom. New York: University press, 2003, p.131 - 132.

⁹⁷ Lee C. Murder and the reasonable man. Passion and fear in the criminal courtroom. New York: University press, 2003, p.134.

3. TIESĪBAS PIELIETOT ŠAUJAMIEROČUS

ECK 2. pants nosaka, ka ikviena tiesības uz dzīvību aizsargā likums. Jānorāda, ka tiesības uz dzīvību ir atzītas visos lielākajos starptautisko cilvēktiesību līgumos, tomēr ECK ir vienīgais starptautiskais līgums, kurš atzīst tiesības uz paš aizsardzību,⁹⁸ kuras ir noteiktas ECK 2. panta otrajā daļā. Latviešu valodā ECK 2. panta otrā daļa ir iztulkota kā „nepārsniedzot galējas nepieciešamības robežas,” bet saskaņā ar ECK oficiālo tulkojumu angļu valodā šī norma ir izteikta kā „ne vairāk kā absolūti nepieciešams.” Tas nozīmē, ka attiecīgais tulkojums latviešu valodā, netieši atsaucoties uz Krimināllikuma 29. pantā noteikto nepieciešamās aizstāvēšanās jēdzienu, kā arī uz Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likuma 30. pantā noteiktajiem šaujamo ieroču pielietošanas nosacījumiem, ir iztulkots Latvijā spēkā esošo normatīvo aktu izpratnē. Jānorāda, ka ECK 2. pants neprasa identisku formulējumu nacionālo tiesību aktos, bet nosaka, lai tiesības uz dzīvību pēc būtības tiktu aizsargātas nacionālajās tiesībās. Tāpat ECK neliek tās nosacījumus Eiropas Padomes dalībvalstīm ieviest nacionālo tiesību aktos.⁹⁹

Turpmāk pētījuma ietvaros ir nepieciešams izvērtēt ECK 2. panta otrās daļas teikuma „aizstāvēt jebkuru personu pret nelikumīgu vardarbību” saturs kontekstā ar personas tiesībām pielietot šaujamo ieročus, jo no starptautisko cilvēktiesību viedokļa tiesības uz paš aizsardzību tiek atzītas kā absolūtās tiesības, nevis kā pozitīvas tiesības, kas pastāv visu laiku un visos apstākļos.¹⁰⁰ ECK 2. panta otrās daļas teikums „aizstāvēt jebkuru personu pret nelikumīgu vardarbību” ir paš aizsardzības tiesiskais regulējums krimināltiesībās. Pamatā dažādās valstīs ir noteikts, ka paš aizsardzībā ir nepieciešams pielietot saprātīga apmēra spēku, lai aizsargātu sevi vai citas personas pret dažādiem apdraudējumiem. Formulējums „aizstāvēt jebkuru personu pret nelikumīgu vardarbību” ECK attiecas tikai uz nāvējošu spēku. Nāvējoša spēka (piemēram, šaujamo ieroču) pielietošana paš aizsardzībā būs attaisnota tikai gadījumā, ja ir sagaidāmi nopietni nāves draudi vai nopietns ievainojums. Tas izriet no konvencijas 2. panta otrajā daļā noteiktā, ka spēka pielietošana ir pieļaujama situācijās, kad tas ir ne vairāk kā absolūti

---

⁹⁸ Fray B. Prevention of human rights violations committed with small arms and light weapons. Pieejams: <http://www.refworld.org/docid/45c30b560.html> [aplūkots 2016. gada 1. aprīlī].

⁹⁹ Mowbray A. Cases and Materials on The European Convention on Human Rights. Oxford: Oxford university press, 2007, p.79.

¹⁰⁰ Cameron L., Chetail V. Privatizing War: Private Military and Security Companies under Public International Law. New York: Cambridge University Press, 2013, p.458.

nepieciešams.¹⁰¹ ECK 2. pantā noteiktais aizsargā ne tikai tiesības uz dzīvību, bet arī nosaka apstākļus, kuros tiek attaisnota dzīvības atņemšana. ECK 2. panta otrā daļa nenosaka gadījumus, kad ir pieļaujams tīši nogalināt cilvēku, bet raksturo situācijas, kad ir atļauts izmantot spēku, kā rezultātā var tikt atņemta dzīvība. Spēka pielietošanai ir jābūt ne vairāk kā absolūti nepieciešamai, lai sasniegtu ECK 2. panta otrajā daļā noteiktos aizsardzības mērķus.¹⁰²

ASV Konstitūcijas Otrajā Labojumā ietvertu tiesību vēsturiskā izpratne norāda, ka tiesības turēt un glabāt ieročus Konstitūcijā tika ietvertas, lai sasniegtu divus mērķus – pirmkārt, lai nodrošinātu cilvēkiem tiesības pretoties valdības tirānijai un, otrkārt, lai garantētu līdzekļus individuālajai paš aizsardzībai.¹⁰³ Otrajā Labojumā noteiktās tiesības radās vēsturiski no cilvēku bailēm, ka armija apspiedīs cilvēku tiesības.¹⁰⁴ Tāpat Otrā Labojuma autori uzskatīja, ka var cilvēkiem garantēt tiesības uz paš aizsardzību. Vēsturiski paš aizsardzība tika atzīta Anglijā kā privilēģija civiltiesībās un krimināltiesībās kopš 15. gadsimta. Tiesības turēt un glabāt ieročus tika ietvertas Anglijas tiesību bilā jau 17. gadsimta beigās un Otrā Labojuma autori neuzskatīja, ka veido pilnīgi jaunas tiesības. Viņi atzina tiesības, kas veidoja daļu no angļu konstitucionālā mantojuma, kas bija cēlušās no dabiskajām tiesībām.¹⁰⁵

Vēsturiski analizējot cilvēku tiesības turēt un glabāt ieročus, var izskaidrot, kādēļ šādas tiesības ir veidojušās, tomēr ir jāatzīst, ka laika gaitā ieroču ražošana un pielietošana ir attīstījusies tik daudz, ka būtu kļūdaini šīs tiesības analizēt tikai vēsturiskā kontekstā. Šīs tiesības ir jāvērtē arī mūsdienu tiesību avotu izpratnē. Kā piemēru mūsdienu tiesību avotiem var minēt, ka valstīm nacionālo tiesību līmenī ir nepieciešams nodrošināt obligātus kritērijus, kas saistīti ar iedzīvotāju iespējām, iegūt šaujammieročus ar mērķi, veicināt sabiedrības drošību un aizsargāt cilvēktiesības, tādā veidā pēc iespējas samazinot, vardarbību, kas saistīta ar šaujammieroču pielietošanu.¹⁰⁶ Jānorāda, ka pēc liela apmēra vardarbības, kas saistīta ar šaujammieroču pielietošanas

---

¹⁰¹ Schabas A. W. *The European Convention on Human Rights: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2015, p.148. – 149.

¹⁰² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 18984/91 *Mccann and others v. The United Kingdom*, para. 146 – 149. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-57943> [aplūkots 2016. gada 3. aprīlī].

¹⁰³ Schmidt J. C. *An International Human Right to Keep and Bear Arms*. *William & Mary Bill of Rights Journal*, Vol. 15 Issue 3, 2007, p.989. Pieejams: <http://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1110&context=wmborj> [aplūkots 2016. gada 5. aprīlī].

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ Schmidt J. C. *An International Human Right to Keep and Bear Arms*. *William & Mary Bill of Rights Journal*, Vol. 15 Issue 3, 2007, p.993 – 994. Pieejams: <http://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1110&context=wmborj> [aplūkots 2016. gada 6. aprīlī].

¹⁰⁶ Fray B. *Prevention of human rights violations committed with small arms and light weapons*. Pieejams: <http://www.refworld.org/docid/45c30b560.html> p.8. [aplūkots 2016. gada 7. aprīlī].

noteikumu pārkāpumiem var novērot, ka tiek ierobežots fiziskām personām pieejamais šaujamieroču apjoms, kā arī stiprināts ar ieroču apriti saistītais tiesiskais regulējums. Tā, piemēram, Austrālijā pēc 1996. gadā notikušā masu slaktiņa, kurā dzīvību zaudēja 35 un ievainoti 23 cilvēki, tika pieņemts likums, kas aizliedza pusautomātiskās un automātiskās šautenes.¹⁰⁷ Šī pētījuma autors uzskata, ka ieroču aprite visā pasaulē ir pietiekami sensitīva joma, kas var gan pozitīvi, gan negatīvi ietekmēt sabiedrības drošību, tādēļ liela apmēra ierobežojumiem šaujamieroču apritē var arī nebūt iecerētais efekts. Tas nozīmē, ka, lai šāda veida tiesiskais regulējums sasniegtu mērķi ilgtermiņā, tam ir jāpanāk pareizais līdzsvars starp šaujamieroču īpašnieku tiesībām pielietot šaujamieročus un sabiedrības drošību.

3.1. Šaujamieroču pielietošana un cilvēktiesības

Tālāk šā pētījuma ietvaros ir jāanalizē ECT judikatūra attiecībā uz ECK 2. panta otrās daļas piemērošanu. ECK 2. pantā otrajā daļā noteiktais ir attiecināms gan uz privātpersonām, gan valsts amatpersonām. Jānorāda, ka valsts amatpersonām spēka pielietošanas pieļaujamība ECK izpratnē ir plašāka nekā privātpersonām, jo attiecībā uz privātpersonām ir piemērojams tikai 2. panta otrajā daļā 1. punktā noteiktais, ka spēka pielietošana ir pieļaujama, tikai aizsargājot jebkuru personu no nelikumīgas vardarbības. Savukārt attiecībā uz valsts amatpersonām ir piemērojami visi trīs konvencijas 2. panta otrās daļas norādītie nosacījumi, kas nosaka arī, ka spēka pielietošana ir pieļaujama, lai veiktu tiesisku aizturēšanu vai aizkavētu apcietinātas personas izbēgšanu un saskaņā ar likumu savaldītu dumpi vai apvērsumu. Jānorāda, ka Krimināllikuma 31. pants ikvienai personai pieļauj radīt kaitējumu, aizturot personu, kura izdara vai ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu. Savukārt Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums atļauj pielietot šaujamieroci, aizturot personu, kas pārsteigta nozieguma izdarīšanas brīdī un izrāda pretošanos, vai pretojas, pielietojot ieročus vai citus priekšmetus, apdraudot citu cilvēku dzīvību vai veselību. Aizturēšana, radot personai kaitējumu, var notikt ne tikai pēc noziedzīga nodarījuma, bet arī pirms tā – kopš persona sākusī gatavoties šim nodarījumam.¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ Grimson M. Port Arthur Massacre: The Shooting Spree That Changed Australia's Gun Laws. Pieejams: <http://www.nbcnews.com/news/world/port-arthur-massacre-shooting-spree-changed-australia-gun-laws-n396476> [aplūkots 2016. gada 10. aprīlī].

¹⁰⁸ Judins A. Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību. Latvijas un citu valstu krimināltiesībās. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 127.lpp.

Šaujamoču pielietošanas nosacījumus valsts amatpersonām nosaka ne tikai valsts nacionālās tiesības, bet arī starptautiskā līmenī 1990. gada Apvienoto Nāciju kongresā par Noziegumu novēršanu un izturēšanos pret likumpārkāpējiem pieņemtie Šaujamoču un spēka pielietošanas pamatprincipi tiesībsargājošo iestāžu amatpersonām.¹⁰⁹ Šie principi ir juridiski nesaistoši, bet tie kalpo kā ieteikuma tiesību avots. Mūsdienās šie pamatprincipi ir vērtīgs līdzeklis, lai izvērtētu policijas darbu, un tie ir kā autoratīvs tiesību avots. Uz tiem savos spriedumos plaši atsaucas starptautiskās tiesas, piemēram, ECT, starptautiskās institūcijas un cilvēktiesību organizācijas,¹¹⁰ piemēram, *Amnesty International*. Šie principi nosaka vairākus gadījumus, kuros tiesībsargājošo iestāžu amatpersonas drīkst pielietot šaujamočus. Proti, tiesībsargājošo iestāžu amatpersonas drīkst pielietot šaujamočus, piemēram, paš aizsardzībā, lai novērstu, sevišķi smaga nozieguma, kurš ietver apdraudējumu dzīvībai, sagatavošanu. Šie pamatprincipi arī nosaka, ka šaujamočus drīkst pielietot tikai situācijā, kad mazāk galēji līdzekļi ir nepietiekami, lai sasniegtu šaujamoču pielietošanas mērķus, tādā veidā netieši norādot, ka šaujamočis ir galējais līdzeklis paš aizsardzībā.

Saskaņā ar cilvēktiesību organizācijas *Amnesty International* 2015. gadā veikto pētījumu „Nāvējoša spēka pielietošana policijas darbā,”¹¹¹ visas ASV pavalstu tiesības, kas nosaka nāvējoša spēka pielietošanu tiesībsardzības iestāžu darbā, neatbilst starptautisko tiesību un standartu prasībām. Šajā pārskatā ir norādīts, ka 13 pavalstis nenasiedz pat vienkāršākās prasības, kas ir noteiktas ASV konstitucionālajās tiesībās. Deviņās pavalstīs neviens normatīvais akts nenosaka prasības nāvējoša spēka pielietošanai tiesībsardzības iestāžu darbiniekiem. Atsevišķās pavalstīs ir pieļaujams pielietot nāvējošu spēku pret tādiem noziegumiem kā, piemēram, zādzība vai, arestējot uz aizdomu pamata par nozieguma izdarīšanu.

---

¹⁰⁹ Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Pieejams: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UseOfForceAndFirearms.aspx> [aplūkots 2016. gada 15. aprīlī].

¹¹⁰ Use of force guidelines for implementation of the UN Basic principles on the use of force and firearms by law enforcement officials. Amnesty International: Amsterdam, 2015. p.11. Pieejams: http://www.amnestyusa.org/sites/default/files/amnesty_international_guidelines_on_use_of_force-2.pdf [aplūkots 2016. gada 18. aprīlī].

¹¹¹ Police use of lethal force in the United States. Pieejams: http://www.amnestyusa.org/pdfs/AIUSA_DeadlyForceExecutiveSummaryJune2015.pdf [aplūkots 2016. gada 22. aprīlī].

ECT savā judikatūrā¹¹² norāda, ka šaujāmieroču pielietošanas tiesiskais regulējums tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonām nedrīkst pieļaut situācijas, kad policija drīkst pielietot šaujāmieročus, neesot atbildīga par šīs pielietošanas sekām, jo šāds tiesiskais regulējums, nebūtu pietiekams, lai tiesībām uz dzīvību nodrošinātu to aizsardzības līmeni, kāds ir pieprasīts mūsdienu Eiropā. Tādēļ ir nepieciešams, lai tiktu ieviesti kontroles mehānismi, kas nodrošina, ka šaujāmieroču pielietošanas nosacījumi tiek ievēroti. Kā piemērs šādam mehānismam ir Krimināllikuma 122. panta otrajā daļā valsts amatpersonām paredzētā atbildība par slepkavību, kas izdarīta, pārkāpjot personas aizturēšanas nosacījumus. Jānorāda, ka valsts amatpersonas nav saucamas pie kriminālatbildības par kaitējumu, ko tās, izpildot savus dienesta pienākumus, nodarījušas aizturētajam, ja vien tās rīkojušās saskaņā ar likumu, kas paredz spēka un ieroču pielietošanas pamatus un kārtību.¹¹³

ECK 2. un 3. pants satur procesuālu pienākumu veikt efektīvu izmeklēšanu šo noteikumu pārkāpuma gadījumā.¹¹⁴ Saskaņā ar ECT judikatūru izmeklēšanai ir jābūt pietiekami efektīvai, lai spētu noteikt, vai spēka pielietošana ir bijusi pamatota, kā arī, lai spētu identificēt un, ja nepieciešams, sodīt atbildīgos.¹¹⁵ Tāpat ECT ir norādījusi, ka pienākums aizsargāt tiesības uz dzīvību saskaņā ar ECK 2. pantu izriet no valsts vispārējā pienākuma, kas noteikts ECK 1. pantā, nodrošināt ikvienam, kas atrodas valsts jurisdikcijā, tiesības un brīvības, kuras ir noteiktas ECK. Tas savukārt netieši norāda uz nepieciešamību nodrošināt efektīvu izmeklēšanu gadījumos, kad, tiesībaizsargājošo iestāžu amatpersonām pielietojot spēku, tiek nogalināti cilvēki.¹¹⁶ Jāpiebilst, ka šis nosacījums nav ierobežots tikai ar gadījumiem, kad slepkavību ir izdarījusi valsts amatpersona.¹¹⁷

Pienākums veikt efektīvu izmeklēšanu ir tikai netiešs noteikums, un tas nav nepārprotama ECK prasība. Efektīvas izmeklēšanas jēdziens savā ziņā ir jauns, jo ECT spriedums lietā Maknans un citi pret Apvienoto Karalisti bija pirmais, kurš noteica šādu

---

¹¹² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 19807/92 *Erdogan and others v. Turkey*, para. 77 – 78. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75148> [aplūkots 2016. gada 22. aprīlī].

¹¹³ Par tiesu praksi, piemērojot likumus par nepieciešamo aizstāvēšanos. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 1995. gada 29. maija Plēnuma lēmums nr.3. Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds. 1995. gada 6. jūlijā,

¹¹⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23458/02 *Giuliani and Gaggio v. Italy*, para 238. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104098> [aplūkots 2016. gada 23. aprīlī].

¹¹⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23458/02 *Giuliani and Gaggio v. Italy*, para 301. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104098> [aplūkots 2016. gada 23. aprīlī].

¹¹⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 18984/91 *McCann and Others v. The United Kingdom*, para. 161. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57943> [aplūkots 2016. gada 25. aprīlī].

¹¹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23818/94 *Ergi v. Turkey*, para 82. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58200> [aplūkots 2016. gada 27. aprīlī].

prasību. Šis spriedums nesa ievērojamas pārmaiņas ECT judikatūrā un nodrošināja pamatus, uz kuriem tika izstrādāti principi Eiropas Padomes dalībvalstīm veikt efektīvu izmeklēšanu.¹¹⁸

Jānorāda, ka ECT šajā lietā nenoteica formu un nosacījumus, uz kuriem šādi efektīvai izmeklēšanai būtu jābalstās,¹¹⁹ bet norādīja, ka šis noteikums ir piemērojams tikai nāves gadījumos. Tomēr laika gaitā ECT judikatūra ir attīstījusies un ECT ir norādījusi, ka efektīva izmeklēšana ir jāveic arī gadījumos, kad konstatē smagu miesas bojājumu, kas nebeidzas ar cilvēka nāvi, un cilvēku pazušanas gadījumos.¹²⁰ Tāpat šis ECT judikatūrā ir attīstītais efektīvās izmeklēšanas jēdziens tiek saprasts, kā zināmi nosacījumi, kuriem attiecībā uz izmeklēšanu ir jāizpildās. Saskaņā ar šiem nosacījumiem izmeklēšanai ir jābūt: neatkarīgai, objektīvai, ātrai, caurspīdīgai, tā pieļauj sabiedrisku pārbaudi, kā arī neliedz piekļūt cietušās personas radniekiem. Vēlāk ECT savā judikatūrā ir konkretizējusi katru no šiem nosacījumiem, piemēram, nosakot, ka lieciniekus lietā ir nepieciešams noplatināt konkrētā laika posmā.¹²¹

---

¹¹⁸ Chevalier-Watts J. Effective Investigations under Article 2 of the European Convention on Human Rights: Securing the Right to Life or an Onerous Burden on a State? *The European Journal of International Law*, 2010, vol. 21, no. 3, p.705. Pieejams: <http://ejil.oxfordjournals.org/content/21/3/701.full.pdf+html> [aplūkots 2016. gada 27. aprīlī].

¹¹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 18984/91 *McCann and Others v. The United Kingdom*, para. 162. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-57943> [aplūkots 2016. gada 27. aprīlī].

¹²⁰ Ariav V. National Investigations of Human Rights Between National and International Law. *Goettingen Journal of International Law*, 2012, no. 4 p.861. Pieejams: http://www.gojil.eu/issues/43/43article_ariav.pdf [aplūkots 2016. gada 28. aprīlī].

¹²¹ Ariav V. National Investigations of Human Rights Between National and International Law. *Goettingen Journal of International Law*, 2012, no.4 p.862. Pieejams: http://www.gojil.eu/issues/43/43article_ariav.pdf [aplūkots 2016. gada 29. aprīlī].

3.2. Fiziskas personas tiesības pielietot šaujamočus

Tiesu praksē ir noteikts, ka šaujamoču iegādāšanās ir no tiesību normām izrietoša privilēģija, kas ir ārpus fiziskai personai nepieciešamo pamatvajadzību loka.¹²² Šaujamočis ir paš aizsardzībā pielietojams ierocis, un statistika liecina, ka 2,5 miljoni amerikāņu katru gadu paš aizsardzībā pielieto šaujamočus.¹²³ Vienīgais normatīvais akts Latvijā, kurā tiek lietots paš aizsardzības jēdziens ir Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums, kurā atbilstoši lietojumam šaujamoči tiek klasificēti paš aizsardzībai, bet Krimināllikumā esošo apstākļu, kas izslēdz kriminālatbildību, viens no veidiem ir nepieciešamā aizstāvēšanās. Savukārt Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums nosaka, ka persona drīkst pielietot šaujamoči, lai aizsargātu sevi vai citas personas no uzbrukuma, kas reāli apdraud dzīvību vai veselību.

Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums arī nosaka šaujamoču izmantošanas kārtību. Jānorāda, ka paš aizsardzības gadījumā, izmantojot šaujamoči, tiktu zaudēts šaujamoča pielietošanas mērķis, jo šaujamoča izmantošanas mērķis ir brīdināt par tā pielietošanu, lai pēc iespējas vairāk samazinātu šaujamoču pielietošanas nepieciešamību, kā arī samazinātu ar šaujamočiem radītā kaitējuma iespējamību, bet personas dzīvības, vai veselības apdraudējuma gadījumā personai svarīgākais ir aizsargāt sevi vai citas personas, un brīdināšanas funkciju šajā gadījumā pildītu, piemēram, apstākļi, ka potenciālais nozieguma upuris ir bruņots.¹²⁴ Par to liecina arī ASV pastāvošie likumi, kas atļauj sabiedriskā vietā šaujamoču īpašniekiem slēptā veidā nēsāt šaujamočus, kas nodrošina, ka nepieciešamības gadījumā šaujamoči tiks pielietoti, lai novērstu slepkavības un citus dažāda veida noziedzīgus nodarījumus, jo kā apliecina statistika, īsi pēc šādu likumu pieņemšanas slepkavību un miesas bojājumu skaits ir ievērojami samazinājies.¹²⁵ Jānorāda, ka kopumā 34 pavalstīs ASV pastāv tiesības slēptā veidā nēsāt šaujamočus.¹²⁶ Pamatojums ieroču nēsāšanai slēptā nevis atvērtā veidā ir meklējams apstākļi, ka situācijā, kad ierocis tiek paslēpts,

¹²² Administratīvā rajona tiesas 2013. gada 3. decembra spriedums lietā: A420523812. Pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2016. gada 1. maijā].

¹²³ Violence Policy Center. Firearm Justifiable Homicides and Non-Fatal Self-Defense Gun Use p.5. Pieejams: <http://www.vpc.org/studies/justifiable15.pdf> [aplūkots 2016. gada 1. maijā].

¹²⁴ Lott. R. J. More guns less crime. Understanding crime and gun control laws. Third Edition. Chicago: The university of Chicago press, 2010, p.2 – 4.

¹²⁵ Landes M. W., Lott R. J. Multiple victim public shootings, bombings, and right-to-carry concealed handgun laws: contrasting private and public law enforcement. Pieejams: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=161637 [aplūkots: 2016. gada 2. maijā].

¹²⁶ Charles F. Wellford Firearms and violence a critical review Washington, DC: The National Academies Press, 2004, p.7.

noziedznieks nespēj noteikt, ka potenciālais upuris ir bruņots, kas palielina iespēju, ka persona tiks atturēta no nozieguma paveikšanas vai aizturēta nozieguma vietā.¹²⁷

Paš aizsardzībā un nepieciešamās aizstāvēšanās situācijā kriminālatbildību izslēdz nevis personas darbība, kas veikta, lai aizsargātu noteiktu objektu, bet gan situācija, kādā tā tiek realizēta. Personas rīcība, kas, vērsta uz kaitējuma radīšanu uzbrucējam, ārēji, neatšķiras no noziedzīga nodarījuma, sakarā, ar ko pati par sevi tā nevar izslēgt atbildību par izdarīto. Tieši situācija, kādā persona spiesta lietot spēku aizstāvēšanās nolūkā, padara darbību par likumīgu un izslēdz pienākumu atbildēt par izdarīto.¹²⁸ Kaut arī Krimināllikumā nepieciešamā aizstāvēšanās paredz, ka uzbrukums personai izpaužas prettiesiskā darbībā, kura Krimināllikuma Sevišķajā daļā ir, paredzēta kā kriminālsodāma, tomēr šaujamoča pielietošanas pieļaujamība Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā tiek sašaurināta tikai līdz kriminālsodāmam dzīvības vai veselības apdraudējumam. Tas savukārt ir noteikts ar mērķi, lai pēc iespējas samazinātu ar šaujamočiem nodarītā kaitējuma iespējamību. Tomēr fiziskai personai ir tiesības pielietot šaujamočus arī situācijā, kad tiek apdraudētas personas īpašuma tiesības un kopā ar īpašuma tiesībām tiek apdraudēta personas dzīvība vai veselība. Tas izriet no apstākļa, ka viena no paš aizsardzības jēdziena sastāvdaļām ir personas īpašuma aizsardzība un Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktā, ka persona šaujamočiem drīkst pielietot, lai aizsargātu sevi vai citas personas no uzbrukuma, kas reāli apdraud dzīvību vai veselību.

Ņemot vērā ar šaujamoču pielietošanu, saistītos riskus sabiedrības drošībai, lai fiziskai personai rastos tiesības paš aizsardzībā pielietot šaujamočus, tai ir jāatbilst noteiktiem kritērijiem, jāizpilda procedūra, kas ir noteikta normatīvajos aktos un jāspēj pamatot šaujamoča pielietošanas mērķi. Turklāt valsts var noteikt atšķirīgas prasības dažādu veidu ieroču iegūšanai īpašumā, jo, piemēram, šaujamoču nēsāšanas atļaujas tiek izsniegtas uz 10 gadu ilgu termiņu. Pēc termiņa beigām šaujamoču īpašniekiem ir iespēja vajadzības gadījumā pagarināt šaujamoču nēsāšanas atļaujas derīguma termiņu. Tas ir noteikts ar mērķi Valsts policijai atkārtoti izvērtēt paš aizsardzībā paredzēto šaujamoču glabāšanas un nēsāšanas nepieciešamību, jo personai tā ir jāspēj pamatot, kā arī policijai rūpīgāk izvērtēt. Pamatojums paš aizsardzības šaujamoča nēsāšanai laika gaitā var zust, piemēram, risks, kas bija saistīts ar noteiktu

---

¹²⁷ Lott. R. J. More guns less crime. Understanding crime and gun control laws. Third Edition. Chicago: The university of Chicago press, 2010, p.6.

¹²⁸ Judins A. Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību. Latvijas un citu valstu krimināltiesībās. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 57.lpp.

nodarbošanos, bet, piemēram, attiecībā uz medību un sporta šaujamieročiem un lielas enerģijas pneimatiskajiem ieročiem šādu ierobežojumu noteikt nav nepieciešams, jo pamatojums ieroča iegādei medībām vai sportam ir saistīts ar noteiktu nodarbošanos vai brīvā laika pavadīšanu.¹²⁹ Līdzīgus mēģinājumus mazināt ar šaujamieroču apriti saistītos riskus sabiedrības drošībai var novērot ASV, kur nav atsevišķā likumā noteikti atļauti un aizliegti šaujamieroči, bet ar šaujamieročiem saistīto vardarbību cenšas novērst ar izmaiņām likumos, kas nosaka fiziskām personām pieejamos šaujamieročus, aizliedzot aprītē atsevišķu kategoriju ieročus. Kā piemēru šeit var minēt 1994. gadā pieņemto likumu¹³⁰, ar kuru aizliedza dažādu uzbrukuma ieroču ražošanu un apriti. Jāņem vērā, ka šis aizliegums bija spēkā desmit gadus un tā rezultātā aprītē tika aizliegtas dažādas šautenes un karabīnes.

ASV Konstitūcijas Otrajā Labojumā ietvertās tiesības turēt un glabāt ieročus dažādiem likumīgiem mērķiem ir sava veida gods un lepnums, kas tiek saistīts ar šaujamieroču pielietošanu un īpašumtiesībām uz šaujamieročiem. Laika gaitā šīs tiesības, ir, izveidojušās kā savdabīga ieroču kultūra, kurā cilvēkiem, kas uzskata sevi par piederīgu šai kultūrai, ieroču glabāšana un pielietošana ir svarīga daļa no dzīves. Šie cilvēki lasa grāmatas un žurnālus par ieročiem, socializējas ieroču klubos un veikalos.¹³¹ Tāpat arī šiem cilvēkiem ieroči simbolizē tādas pozitīvas vērtības kā fiziskais spēks, gods un neatkarība. Tādā veidā mainās cilvēku attieksme pret šaujamieročiem un cilvēkiem šaujamieroči vairs neasociējas tikai ar noziedzību, jo pastāv uzskats, ka cilvēki ar naidīgu attieksmi pret ieročiem nesāks medīt.¹³²

Tiesības uz paš aizsardzību tiek atzītas ne tikai starptautiskajās tiesībās, bet arī ECK. Lai fiziskā persona varētu paš aizsardzībā pielietot šaujamieročus, tai ir jāievēro gan krimināltiesībās noteiktie nepieciešamās aizstāvēšanās tiesīguma nosacījumi, gan Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktā šaujamieroču pielietošanas kārtība. Situācijā, kad cilvēks tiek nogalināts, pielietojot fizisku spēku, valsts varai ir jāveic efektīva izmeklēšana. Jebkuras izmaiņas ieroču aprites regulējumā jāvērtē kontekstā ar sabiedrības drošību un tām pēc iespējas mazāk ir jāietekmē personas, kuras šaujamieročus pielieto atpūtai, medībām, sportam un citos miermīlīgos nolūkos.

---

¹²⁹ Likumprojekta „Grozījumi Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/0A785406AA21DAB0C2257A9C0025FCE6?OpenDocument#b> [aplūkots 2016. gada 3. maijā].

¹³⁰ Public Safety and Recreational Firearms Use Protection Act. Pieejams: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-103hr4296pcs/pdf/BILLS-103hr4296pcs.pdf> [aplūkots 2016. gada 3. maijā].

¹³¹ Blocher J. Firearm Localism. The Yale Law Journal, October 2013, Nr.1 vol.123. Pieejams: <http://www.yalelawjournal.org/article/firearm-localism> [aplūkots 2016. gada 4. maijā].

¹³² Ibid.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Fiziskai personai ir tiesības pielietot šaujamo ieroci, kad tiek apdraudētas personas īpašuma tiesības un kopā ar īpašuma tiesībām tiek apdraudēta arī fiziskās personas dzīvība vai veselība.
2. Lai fiziskā persona varētu paš aizsardzībā pielietot šaujamo ieroci, tai ir jāievēro gan krimināltiesībās noteiktie nepieciešamās aizstāvēšanās tiesiskuma nosacījumi, gan ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktā šaujamo ieroci pielietošanas kārtība.
3. Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteiktais, ka viena veida modeļa un kalibra šaujamierocis Latvijā var tikt klasificēts vairākiem lietojuma veidiem nonāk pretrunā ar likuma mērķi, tādā veidā netieši apdraudot sabiedrības drošību. Lai pēc iespējas samazinātu, riskus sabiedrības drošībai, kas var rasties, pastāvot šādam tiesiskajam regulējumam, likumdevējs atsevišķu kategoriju ieroču iegūšanai īpašumā var noteikt stingrākas prasības.
4. Nepieciešamās aizstāvēšanās jēdziens Krimināllikumā ir plašāks nekā paš aizsardzības jēdziens anglosakšu tiesību sistēmā. Anglosakšu tiesību sistēmā paš aizsardzības tiesīguma nosacījumi ir balstīti uz paša cietušā subjektīvo viedokli un spēju izvērtēt konkrēto situāciju, kā rezultātā persona pati var noteikt, vai konkrētā situācija pieprasa fiziskā spēka pielietošanu. Tas nozīmē, ka Latvijā šādus nosacījumus ieviest nav iespējams, jo nepieciešamās aizstāvēšanās situācijā krimināltiesību teorija un tiesu prakse konkrēti nosaka, kam ir jāizpildās, lai nepieciešamo aizstāvēšanos varētu atzīt par tiesisku.
5. Ņemot vērā, ka šaujamierocis ir paaugstinātas bīstamības avots, kas veidots, lai radītu kaitējumu indivīda un sabiedrības drošībai Krimināllikuma 118. pantā ir jānosaka atbildība par slepkavību sevišķi pastiprinošos apstākļos, ja tā izdarīta, pielietojot šaujamieroci.
6. Lai izveidotu saskaņotu tiesisko regulējumu ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2008/51/EK un Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā noteikto, ir nepieciešams veikt grozījumus Ministru kabineta noteikumos Nr. 1011, izsakot jaunā redakcijā šo noteikumu 142. panta 4. punktu. Jaunā redakcija būtu: „nokārto ieroču eksāmenu (paš aizsardzības vai sporta šaujamo ieroci vai lielas enerģijas pneimatiskā ieroci ieviešanas un glabāšanas atļaujas vai B, C, D kategorijas īsstobra, garstobra vai gludstobra paš aizsardzības šaujamo ieroci nēsāšanas atļaujas saņemšanai).”

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Balodis K. Ievads Civiltiesībās. [b.v.]: Zvaigzne ABC, 2007.
2. Judins A. Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību. Latvijas un citu valstu krimināltiesībās. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006.
3. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015.
4. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais uzdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009.
5. Svešvārdu vārdnīca Baldunčika J. Redakcijā. [b.v.]: Jumava, 1999.
6. Svešvārdu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga: Apgāds Norden, 1996.
7. Valsts policijas klasificēto šaujamieroču katalogs. Pirmā daļa: automātiskie un pusautomātiskie. Pieejams: http://www.vp.gov.lv/faili/sadalas/1.garstobra_vitnstobra_a2,b4,b7_2015.pdf [aplūkots 2015. gada 30. oktobrī].
8. Žeivots M. Šaujamieroču pielietojuma tiesiskie pamati un prakse. [b.v.]: Autora redakcijā, 2000.
9. Ariav V. National Investigations of Human Rights Between National and International Law. Goettingen Journal of International Law, 2012, no. 4. Pieejams: http://www.gojil.eu/issues/43/43article_ariav.pdf
10. Blackwell H. A. The Essential Law Dictionary first edition Naperville: Sphinx publishing, 2008.
11. Blocher J. Firearm Localism. The Yale Law Journal, October 2013, Nr.1 vol.123. Pieejams: <http://www.yalelawjournal.org/article/firearm-localism>
12. Brown M. R. No duty to retreat. Violence and values in american history and society. Oxford: Oxford University Press, 1991.
13. Cameron L., Chetail V. Privatizing War: Private Military and Security Companies under Public International Law. New York: Cambridge University Press, 2013,
14. Carpenter L. C. Of the enemy within, the castle doctrine, and self-defense. Marquette Law Review, vol. 86, issue 4, Spring 2003 p.656 – 657. Pieejams: <http://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1290&context=mulr>
15. Charles F. Wellford Firearms and violence a critical review Washington, DC: The National Academies Press, 2004.

16. Chevalier-Watts J. Effective Investigations under Article 2 of the European Convention on Human Rights: Securing the Right to Life or an Onerous Burden on a State? *The European Journal of Inter-national Law*, 2010, vol. 21, no. 3. Pieejams: <http://ejil.oxfordjournals.org/content/21/3/701.full.pdf+html>
17. Defence spending budget by country. Pieejams: <http://www.globalfirepower.com/defense-spending-budget.asp>
18. Fray B. Prevention of human rights violations committed with small arms and light weapons. Pieejams: <http://www.refworld.org/docid/45c30b560.html>
19. Gaggioli G. The use of force in armed conflicts interplay between the conduct of hostilities and law enforcement paradigms. Pieejams: <https://www.icrc.org/eng/assets/files/publications/icrc-002-4171.pdf>
20. Garner B. A. *Black's Law Dictionary* ninth edition. [b.v.]: West 2009.
21. Garner B.A. *Black's Law Dictionary* eighth edition Thomson West 2004.
22. Gostin O. L. *The Right to Bear Arms: A Uniquely American Entitlement* Georgetown Public Law and Legal Theory Research Paper No. 10-67, 2010. Pieejams: <http://scholarship.law.georgetown.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1468&context=facpub>
23. Grabenwater C. *European Convention on human rights commentary*. Oxford: Hart Publishing, 2014.
24. Grimson M. *Port Arthur Massacre: The Shooting Spree That Changed Australia's Gun Laws*. Pieejams: <http://www.nbcnews.com/news/world/port-arthur-massacre-shooting-spree-changed-australia-gun-laws-n396476>
25. *Gun violence archive*. Pieejams: <http://www.gunviolencearchive.org/past-tolls>
26. Karp A. *Small Arms Survey 2007: Guns and the City Chapter 2. Completing the Count: Civilian Firearms*. Pieejams: <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/AYearbook/2007/en/full/Small-Arms-Survey-2007-Chapter-02-EN.pdf>
27. Kopel B. D., Gallant P., Eisen D. J. *The Human Right of Self-Defense*. *Brigham Young University Journal of Public Law*, July 1, 2007, Vol. 22 issue 1 p.55. Pieejams: <http://digitalcommons.law.byu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1396&context=jpl>
28. Landes M. W., Lott R. J. *Multiple Victim Public Shootings, Bombings, and Right-to-Carry Concealed Handgun Laws: Contrasting Private and Public Law*

- Enforcement. Pieejams: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=161637
29. Lee C. Murder and the reasonable man. Passion and fear in the criminal courtroom. New York: University press, 2003.
  30. Leshner I. A. Priorities for Research to Reduce the Threat of Firearm-Related Violence. Washington D.C.: National Academies Press, 2013.
  31. Lott. R. J. More guns less crime. Understanding crime and gun control laws. Third Edition. Chicago: The university of Chicago press, 2010.
  32. Martin E. A. Oxford Dictionary of Law fifth edition. Oxford: Oxford University press, 2002.
  33. Mowbray A. Cases and Materials on The European Convention on Human Rights. Oxford: Oxford university press, 2007.
  34. Police use of lethal force in the United States. Pieejams: http://www.amnestyusa.org/pdfs /AIUSA_DeadlyForceExecutiveSummaryJune2015.pdf
  35. Sangero B. Self-defence in Criminal Law. Oxford: Hart Publishing, 2006.
  36. Schabas A. W. The European Convention on Human Rights: A Commentary. Oxford: Oxford University Press, 2015.
  37. Schmidt J. C. An International Human Right to Keep and Bear Arms. William & Mary Bill of Rights Journal, Vol. 15 Issue 3, 2007. Pieejams: <http://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1110&context=wmborj>
  38. Simons W. K. Self-defense: Reasonable beliefs or reasonable self-control? New criminal law review Vol. 11 No 1 winter 2008. Pieejams: <http://www.bu.edu/lawlibrary/facultypublications/PDFs/Simons/Selfdefense.pdf>
  39. Tennenbaum A. N. The Influence of the Garner Decision on Police Use of Deadly Force. Journal of Criminal Law and Criminology, Summer 1994, vol.85 issue 1. Pieejams: <http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6811&context=jclc>
  40. Trend of global military spending from 2001 to 2013 (in billion U.S. dollars). Pieejams: <http://www.statista.com/statistics/264434/trend-of-global-military-spending/>
  41. United Nations Office on drugs and crime. Public safety and police service delivery. New York: United Nations, 2006. Pieejams: http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/PUB LIC SAFETY.pdf

42. Use of force guidelines for implementation of the UN Basic principles on the use of force and firearms by law enforcement officials. Amnesty International: Amsterdam, 2015. Pieejams: http://www.amnestyusa.org/sites/default/files/amnesty_international_guidelines_on_use_of_force-2.pdf
43. Utter H. G. Guns and contemporary society. The past, present, and future of firearms and firearm policy. Denver, Colorado: Praeger, 2015. Vol.1.
44. Van den hole L. Anticipatory Self-Defence Under International Law American University International Law Review, 2003, Vol. 19 issue 1.
45. Violence Policy Center. Firearm Justifiable Homicides and Non-Fatal Self-Defense Gun Use. Pieejams: <http://www.vpc.org/studies/justifiable15.pdf>

Normatīvie akti

1. Charter of United Nations. Pieejams: <http://www.icj-cij.org/documents/index.php>
2. Ziemeļatlantijas līgums. Latvijas Vēstnesis, 2004. gada 9. marts nr. 37.
3. Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf
4. Code of Conduct for Law Enforcement Officials. Pieejams: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx>
5. Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. Pieejams: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UseOfForceAndFirearms.aspx>
6. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību. Parakstīts: 2000. gada 15. decembrī. Latvijas Vēstnesis, 2001. gada 6. jūnijs nr. 87.
7. Protocol against the illicit manufacturing and trafficking in firearms, their parts and components and ammunition. Pieejams: https://treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/18-12_c_E.pdf
8. Eiropas Padomes Direktīva 91/477/EEK. Eiropas Svienības Oficiālais vēstnesis, 1991. gada 13. septembris, nr.256.
9. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/51/EK. Eiropas Svienības Oficiālais vēstnesis, 2008. gada 21. maijs, nr.131.
10. Civillikums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1936. gada 26. februāris, nr.46.

11. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. Liesma: Rīga 1976, 12.lpp.
12. Par Policiju: LR likums. Ziņotājs, 1992. gada 24. septembris, nr.37.
13. Par Valsts ieņēmumu dienestu: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. gada 11. novembris, nr.105.
14. Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. gada 8. jūlijs, nr.199/200.
15. Ieroču aprites likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. gada 26. jūnijs, nr.95.
16. Militārā dienesta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. gada 18. jūnijs, nr.91.
17. Medību likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2003. gada 23. jūlijs, nr.107.
18. Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. gada 11. maijs, nr.74.
19. Latvijas Republikas Zemessardzes likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010. gada 26. maijs, nr.82.
20. Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010. gada 17. novembris, nr.183.
21. Likumprojekta Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likums sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/A7172288B6383B37C225778C003B6EA2?OpenDocument#>
22. Likumprojekta „Grozījumi Ieroču un speciālo līdzekļu aprites likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/0A785406AA21DAB0C2257A9C0025FCE6?OpenDocument#b>
23. Apsardzes darbības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2014. gada 6. marts, nr.47.
24. Ieroču atļauju noteikumi, kā arī ieroču izņemšanas un iznīcināšanas kārtība: Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumi Nr.1011. Latvijas Vēstnesis, 2011. gada 30. decembris, nr.205.
25. The Constitution of the United States of America pieejams: <http://www.ait.org.tw/infousa/zhtw/DOCS/constitution.pdf>
26. Model Penal Code. Pieejams: <http://use-of-force.info/images/un/use-of-force/western-europeothers/UnitedStatesofAmerica/Model%20Penal%20Code%20United%20State>

27. The Gun Control Act of 1968. Pieejams: <http://www.keepandbeararms.com/laws/gca68.htm>
28. Public Safety and Recreational Firearms Use Protection Act. Pieejams: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-103hr4296pcs/pdf/BILLS-103hr4296pcs.pdf>

Juridiskās prakses materiāli

1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 18984/91 Mccann and others v. The United Kingdom, para. 146 – 149. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57943>
2. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23818/94 Ergi v. Turkey, para. 82. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58200>
3. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 50385/99 Makaratzis v. Greece, para. 51. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67820>
4. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 19807/92 Erdogan and others v. Turkey, para. 77 – 78. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75148>
5. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 23458/02 Giuliani and Gaggio v. Italy, para. 238. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104098>
6. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 19400/11 R.R. and others v. Hungary, para. 32. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115019>
7. ASV Augstākās Tiesas spriedums lietā No. 83-1035, Tennessee v. Garner, March 27, 1985. Pieejams: <http://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/471/1.html>
8. ASV Augstākās Tiesas spriedums lietā: District of Columbia, et al., Petitioners v. Dick Anthony Heller. Pieejams: <http://www.supremecourt.gov/opinions/07pdf/07-290.pdf>
9. Par tiesu praksi, piemērojot likumus par nepieciešamo aizstāvēšanos. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 1995. gada 29. maija Plēnuma lēmums nr.3. Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds. 1995. gada 6. jūlijā, 4.lpp.
10. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010. gada 10. marta lēmums lietā SKK – 134/2010.
11. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2013. gada 22. novembra lēmums lietā SKK – 538/2013. Pieejams: www.at.gov.lv
12. Administratīvā rajona tiesas 2013. gada 3. decembra spriedums lietā: A420523812. Pieejams: www.tiesas.lv

Bakalaura darbs „Šaujāmieroči un to pielietošana paš aizsardzībā” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Alberts Grēviņš

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai
Vadītāja: profesore Dr.iur. Valentija Liholaja

Recenzents:

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 12. 05. 2016.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Iveta Balode